

ATATÜRK'ÜN MİLLÎ EĞİTİMLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Nahid DİNÇER

Emekli Halk Eğitimi Genel Müdürü

12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleştirilen harekâtın sebeplerini, Türk radyo ve televizyonundan açıklayan Orgeneral Sayın Kenan Evren, bu konuşmasında, Türkiye'de: "Son iki yıllık süre içinde terör 5241 can almış, 14.152 kişinin yaralanmasına veya sakatlanmasına sebep olmuştur. İstiklâl Harbinde Sakarya savaşındaki şehit miktarı 5713, yaralı miktarımız 18.840 tır. Bu basit mukayese dahi Türkiye'de hiçbir insanlık duygusuna değer vermeyen BİR ÖRTÜLÜ HAR-BİN uygulandığını açıkça ortaya koymaktadır" diyerek, Türkiye'nin 22 gün ve 22 gece süren Sakarya Meydan Muharebesindeki kayıpları ile, içimizdeki düşmanın sebep olduğu kayıplar arasında bir mukayese yapmıştı. Böyle bir mukayesede, Türkiye'nin Sakarya Meydan Muharebesini yaptığı tarihlerde dış düşmana karşı nasıl bir ölüm-kalım mücadelesini verdiğini hatırlatarak, bugün de içimizdeki düşmanla aynı ölüm-kalım mücadelesi içinde bulunduğumuzu gözlerimizin önüne sermek lüzumunu hissetmişti.

Bu teşhisle birlikte "KALKINMA" başlığı altında tedaviyi de söyle dile getiriyordu: "Atatürk milliyetçiliğinden hız ve ilham almanın, politikada yurttan sulh cihanda sulh ilkesine bağlı kalmanın, millî mücadele ruhunun millet egemenliğine, Atatürk ilke ve devrimlerine olan bağlılığın tam şuurunun yerleştirmek ve geliştirmekle ülkemize yönelik tehditlerin ulusça göğüsleneneğine inanıyoruz"¹.

Bu sözleriyle de Sayın Evren, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılığın tam şuurunun yerleştirmek ve geliştirmekle ülkemize yönelik

1) 13 Eylül 1980 tarihli Milliyet Gazetesi.

tehditlerin göğüsleneceğine inandığını ifade ederken, bunları da MİLLÎ MÜCADELE RUHUNA ve MİLLET EGEMENLİĞİ temellerine oturtuyor, Atatürk milliyetçiliğinden hız ve ilham alınmasını dile getiriyordu.

Atatürk milliyetçiliğinden hız ve ilham alabilmek, Atatürk milliyetçiliğinin ne olduğunu anlamak için, millî mücadele ruhunu anlamak ve yaşamak gerekir. Millî mücadele ruhu anlaşılmadıkça, yaşanmadıkça, ne Atatürk, ne de Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı anlaşılabilir. Bugünkü gençlerimizin anlamaları ve yaşamaları gerekli ilk husus millî mücadele ruhudur. Maalesef Türk Maarifi bugüne kadar millî mücadele ruhunu gençlere ne aktarabilmiş, ne de anlatabilmiştir; ama bu ruhun anlaşılması her nedense ihmâl edilmiştir.

ATATÜRK VE MİLLİYET HISSİ

Mustafa Kemal 20 Mart 1923 tarihinde, kendisine Konya Türk Ocağında verilen çay ziyafetinde Konya gençleriyle yaptığı konuşmada: ".....Biz milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok te-kâsül göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telâfiye çalışmalıyız. Bilirsiniz ki, milliyet nazariyesini, milliyet mefkûresini inhilâlê sâi olan nazariyatın dünya üzerinde kabiliyeti tatbikiyesi bulunamamıştır. Çünkü, tarih, vukuat, hadisat ve müşahadat hep insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet prensibi aleyhindeki büyük mikyasta fiilî tecrübelerle rağmen yine milliyet hissinin öldürülemeği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir.

Bahusus bizim milletimiz, milliyetinden tegafül edişinin çok acı cezalarını gördü. Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki akvamı muhtelif hep millî akidelere sarılarak, milliyet mefkûresinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu sopa ile içlerinden koğulunca anladık. Kuvvetimizin zaafa uğradığı anda bizi tahkir, tezlîl ettirler. Anladık ki, kabahatimiz KENDİMİZİ UNUTMAKLIĞIMIZMIŞ. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, evvelâ, bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen bütün ef'al ve harekâtımızla gösterelim: bilelim ki milli benliğini bulmayan milletler başka milletlerin şikârı (avı) dır.

Mevcudiyeti milliyemize düşman olanlarla dost olmayalım. Böy-
lelerine karşı bir Türk şairinin dediği gibi:

“Türküm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi”

diyelim. Düşmanlarımıza bu hakikati ifade ettiğimiz gün, kanaati-
mize, mefkûremize, istikbalimize yan bakan her ferdi düşman telâkki
ettiğimiz gün, millî benliğe uzanacak her eli şiddetle kırdığımız, mil-
letin önüne dikilecek her haili derhal devirdiğimiz gün, halâsı ha-
kikiye (hakiki kurtuluşa) vasıl olacağız. Ve sizler gibi münevver,
azimli, imanlı gençler sayesinde bu halâsa vasıl olacağımıza emin
olabilirsiniz”².

Görüldüğü gibi Mustafa Kemal, milliyet fikrinin gücünü, bu
fikrin ortadan kaldırılamıyacağını, çözülemeyeceğini, yok edilemi-
yeceğini dile getirirken, milliyet fikrini yıkmağa çalışan ve nazarî
plânda kalan düşüncelerin (beynelmîlelçiliğin, enternasonelciliğin)
tatbik kabiliyetinin bulunmadığını apaçık ortaya koymuştur.

Millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmak şöyle dur-
sun, ona, “Türküm, düşmanım sana, tek kişi kalsam da” demek sure-
tiyle, Türklük şuuruyla hareketi emretmiş, ancak bu şuurla, millî
benliğimize uzanan her hain eli kırabileceğimizi, önümüze dikilecek
her engeli devirebileceğimizi, hakiki kurtuluşa ancak böyle düşün-
mek ve hareket etmek sûretiyle kavuşabileceğimizi, ulaşacağımızı,
dünyanın bize hürmet duyabileceğini beyan etmiş ve millî benliğini
bulamayan milletlerin, başka milletlerin avı haline gelebileceğini ga-
yet veciz bir şekilde ifade ederek, Türk milliyetçiliği konusunda, ken-
di yerini de tâyin ve tespit etmiştir.

Konya Türk Ocağında Mustafa Kemal'i böyle konuşuran, yakın
tarihimiz ve millî mücadele ruhu, daha başka bir ifadeyle kuvayı
milliye ruhu idi.

MİLLÎ MÜCADELE ANKARA'SI

Nitekim, Millî Mücadele Ankara'sı, milliyet fikrinin, milliyetçili-
ğin yaşandığı, kaynaştığı bir merkezdi. O tarihte Ankara'da dilden

2) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, (1906 - 1938), İkinci baskı,
Türk İnkılâp Enstitüsü yayınları 1, Türk Tarih Kurumu Basım-
evi, Ankara, 1959, sayfa 142, 143.

düşmeyen kavramlar şunlardı: Millî Mücadele, Millî İstiklâl, Millî Hareket, Millî Zafer, Büyük Millet Meclisi, Hâkimiyeti Milliye, v.s. gibi. Gene Mustafa Kemal'in bütün nutuk ve beyanlarında İrade-i Milliye, Vicdan-ı Millî, Milliyetçilik kavramları daima yer almaktaydı.

Millî Mücadele ruhu içinde yazılmış olan İSTİKLÂL MARŞI'mızdaki: "O benim milletimin yıldızıdır", "O, benim milletimdir ancak", "Hakkıdır, hakka tapan milletimin istiklâl", "Kahraman ırkıma bir gül", "Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl" mısralarında da, millet, milletim, ırk (tabîî Türk ırkı), ırkım kelimeleri sık sık geçmektedir.

Gene aynı dönemde yazılmış olan İshak Refet imzalı bir manzumenin, yazımıza aldığımız bir dördlüğü de aynı havayı terennüm etmekte, aynı ruhu yaşatmaktadır:

*"Ne mutlu bana ki Türk yaratıldım.
Gönümün en yüksek gururudur bu:
Ne esir edildim, ne de satıldım,
Türk benliği, Türklük şuurudur bu."*

Bu dördüğün birinci mısraındaki "Ne mutlu bana ki Türk yaratıldım" sözü daha sonra Onuncu Yıl Nutkunda Atatürk'ün dilinde "Ne mutlu Türküm Diyene" şeklini alacaktır.

1921 yılı Aralık ayında memleketimizi ziyarete gelmiş olan "Buhara Halk Şûrâları Cumhuriyetinin Sefaret Heyeti mensupları, o tarihte İstiklâl Mahkemesi Reisi olarak Kastamonu'da bulunan ve daha sonra Maarif Vekilliği yapmış olan Necati Bey'le konuşmak imkânım bulmuşlardı. Bu konuşma sırasında Necati Bey, heyet mensuplarına şunları söylemişti: "Anadolu kıyamı bütün Asya'da yeni bir devir açıyor, bu yeni devrin Asya'daki bütün Türklerin halâs (kurtuluş) devri ve Asya'da Avrupa'nın tahakkümünün kovulması devridir".

Yukarıya aldığımız kavramlar, konuşma ve manzume metinleri, İstiklâl Marşımızda geçen kelimeler, millî mücadele ruhunu dile getirmektedirler. Bunlar ve daha sonra vereceğimiz Mustafa Kemal'in konuşmaları, Mustafa Kemal'in Türk milliyetçiliğindeki yerini, hiçbir şüpheye meydan vermeyecek şekilde tâyine kâfidir. Buna rağmen, yetişen yeni nesle, Mustafa Kemal'i yanlış veya eksik tanıtmaya politi-

kası, Millî Eğitimde ve basınımızda maalesef yer almış, hattâ yerleşmiştir diyebiliriz.

Mustafa Kemal'in Büyük Nutku ve Onuncu Yıl konuşması O'nun ne denli bir Türk milliyetçisi olduğunu belirtmeğe yeter de artar bile.

Büyük Nutkun sonundaki Türk Gençliğine hitabının başlangıç ve son cümlelerini hafızalarımızı tazelemesi bakımından yazıyorum:

“Ey Türk Gençliği : Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.”

“Ey Türk istikbalinin evlâdı, işte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen; Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asıl kanda mevcuttur”.

Türk gençliğine hitabın başlangıç cümlesinin üç yerinde TÜRK kelimesi geçmekte, bitiş cümlesinde de, Türk evlâdının damarlarındaki asıl kanda, muhtaç olacağı mücadele kudretinin varlığı dile getirilmektedir.

Atatürk, Türk miliyetçisidir. Bu milliyetçilikte Türklük, başta gelen unsurdur. Çünkü Anadoluyu ve Rumeli'ni vatan haline getiren Selçuk Türkleri, Osmanlı Türkleri, yâni muhtelif Türk aşiretleridir. Selçuklu ve Osmanlıların ilk devreleri hariç, devşirmelerin, Türk olmayanların tesirleriyle, Türkler daima ikinci sınıf vatandaş durumuna düşürülmüşlerdir. Hudutlarda vatani korumak için kanını akıtan Türk olmuş, ikbal, şeref ve servet Türk'ün dışındaki unsurlara nasip olmuştur. Hattâ Türkler için “Nâdân Türk”, “Etrak-ı bidrak” (İdraksiz Türkler) v.s. gibi sözlerle, Türkler hep hakir görülmüş, itilmiş, horlanmış; Türk insanı, Türk adı, Türk milleti, Türk benliği âdetâ unutulmuştu. Mustafa Kemal, Anadoluyu ve Rumeli'ni kanlarıyla vatan haline getiren bu asil milleti, bir aksiyon ve devlet adamı olarak, tarihteki yerine oturtmuş, GÖK TÜRK'lerin yaptığı gibi, devletin adını TÜRK DEVLETİ olarak koymuştur. Kemalizm adını alan sistemdeki milliyetçilik ve halkçılık, Mustafa Kemal'deki Türk milliyetçilik fikrinin siyasi ve içtimai nizam haline gelişinden başka birşey değildir.

Yukarıda bir kısmını verdiğimiz Konya Türk Ocağındaki gençlerle konuşması, bütün bu hususları apaçık ortaya koymaktadır. Nitekim 22 Eylül 1924 tarihinde Samsun İstiklâl Ticaret mektebinde

öğretmenler tarafından verilen bir çay ziyafetinde yaptığı konuşmada, millî benliğin unutturulması konusuna temas ederek şöyle demiştir:

“Efendiler,

“Bizim milletimiz derin, amık bir maziye maliktir. Milletimizin hayatı âsârını düşünelim. Bu düşünce bizi elbette altı, yedi asırlık Osmanlı Türklüğünden çok asırlık Selçuk Türklerine ve ondan evvel bu devirlerin herbirine muadil olan ne büyük Türk devirlerine kavuşturur. Bütün bu edvarda dikkat buyurunuz Türk kendi ruhunu, benliğini, hayatını unutmuş; nereden geldiği belirsiz bir takım rüesanın şursuz vasıtası olmak mevkiine düşmüştür. Türk milleti kendi benliğini, kendi dimağını, kendi ruhunu unutturur gibi olmuş ve mevcudiyetiyle herhangi bir maksada, neticesi zillet olan, esaret olan, fisebillâh köle olmayı müncer olan hakir bir hedefe sürüklenmiştir. Millet maalesef bu hali gafleti çok idame etti, bu yüzden her türlü sefaletlere ve mahkûmiyetlere uğramaktan kendini kurtaramadı”³.

Atatürkçülüğü tam anlayabilmek için, Atatürk’ün unutilan, unutilanan Türklük şuurunu ve Türk benliğini yeniden diriltmek için gösterdiği büyük gayreti çok iyi tespit etmek gerekir. Bunun için de, Atatürk’ün TÜRK TARİH TEZİNE temas etmek gerekiyor. Atatürk’ün, Türk Tarih Tezini bilmeden, Atatürk’ü ve Atatürk’ün eğitimle ilgili fikirlerini anlamak zordur. Bu sebeple biz de Atatürk’ün Tarih Tezini kısaca anlattıktan sonra gene millî mücadele ruhuna döneceğiz.

ATATÜRK VE TÜRK TARİH TEZİ

Her millet, kendi tarihinden, ırkından, millî yapısından gelen bir gururu haklı olarak taşımaktadır. Fransızlar ve İtalyanlar, Lâtin olmanın, Lâtin dehasını taşımamanın; İngilizler, Anglo-Sakson olmanın; Almanlar Cermenliğin ve Cermen kültürünün mahsulü Göethe’nin, Kant’ın, Wagner’in v.s. gururunu taşımaktadırlar. Yunanlılar, antik Yunan kültürü ve Elenizm ile başlarını dik tutmağa çalışırlar.

3) Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Sayfa 196.

Birinci Dünya Harbinden mağlûp çıkmış, vatanı yer yer işgal edilmiş Türk milleti bitkin, mağlûbiyetin ve üstün Batı tekniğinin ezikliği içindeydi.

İstiklâl Harbi, Türk milletinin kendine olan güvenini sağladı. 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruldu. Bu devlet yeniydi; fakat Türk milleti eskiydi. Tarihin derinliklerinden gelen uzun ve şerefli bir mazisi vardı. Türk'ün mazideki gururuna kavuşabilmesi, kendi benliğini bulabilmesi için kendi tarihini, tarihteki yerini, insanlığın müşterek malı olan medeniyete katkısını ortaya çıkarması şarttı. Bu düşünce tarzı aslında, İstiklâl Harbinin, millî mücadele ruhunun kültür alanındaki devamından başka birşey değildi. Bunun yapılması lâzımdı. Ne var ki, bu o kadar kolay bir iş değildi. Konunun iyice anlaşılabilmesi için Avrupalı tarihçilerin ve bunların tesiri altında kalan Avrupalıların Türk tarihi ve Türk ırkı ile ilgili düşüncelerini bilmek lüzumunu belirtmek zarureti vardır.

Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yıllarına gelinceye kadar Türk tarihini anlatan Batılı yazarların eserlerinde, Türk tarihi, Türk'ün şanlı mazisini anlatmaktan ziyade, Osmanlı İmparatorluğunun çöküş dönemini, Trablus'ta, Mısır'da, Kuzey Afrika'da, Suriye'de, Arabistan'da toprak kaybettiği, Balkanlardan çekildiği dönemlerinden ibaretti. Onlara göre, Türk tarihi, Anadolu'da gemisini durduran ve artık TARİH SAHNESİNDEKİ OYUN'u bitmiş bir milletin tarihi idi. Türk ırkı ise, levantenleşmiş, canlanamıyacak derecede asaletini kaybetmiş, yozlaşmıştı.

Batılılara göre Türkler, sarı ırka mensup ikinci sınıf bir millet olup, MEDENÎ KABİLİYETTEN MAHRUM kabul ediliyorlardı. Bu mütalâalarla birlikte, Türklerle meskûn olan VATAN TOPRAKLARI ÜZERİNDE DE HAKLAR İDDİA ediyorlardı. Türk toprakları üzerindeki bu iddialar halen geçerliliğini muhafaza etmektedir. Türk-Yunan sürtüşmesinin, Ege hava sahasındaki, Kıbrıs'taki mücadelesinin, Nato'ya döner dönmez Türk askerî plânlarının Yunanlılarca istenmesinin, Ermeni terörünün temelinde hep Türk toprakları üzerindeki hak iddiaları yatmaktadır.

Yukarıda kısaca arzettiğimiz Batılı tarihçilerin yanlış, eksik, kasıtlı, Türk milletini ikinci sınıf millet kabul eden, Türk toprakları üzerinde hak iddia eden düşüncelerini değiştirmek lâzımdı. 1928 yılında

bir Fransızın, Türkleri sarı ırktan ve ikinci sınıf insanlar olarak kabul eden kitabı Mustafa Kemal'e gösterilmişti. Bu olay, Türk tarihi üzerindeki araştırmaların başlamasına, hızlanmasına, yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Amerika'nın Türkiye'deki eski Büyük Elçilerinden General Sherrill'e göre: "TÜRKİYENİN YENİDEN TÜRKLEŞMESİ" meselesini halletmek için, Türk tarihi çalışmalarına girilmiştir.

İlk iş olarak, en son neşredilmiş kitaplardan müteşekkil bir tarih kitaplığı kuruldu. Türkiye'de tarih yazan, tarihle uğraşan ve uğraşabilecek insanlara bu kitaplar tetkik ettirildi. Bakanlardan, öğretmenlerden bazılarının tarih konuları üzerinde çalışmalarını vazifesi verildi. Tercüme edilmiş olan kitapların özetleri çıkarıldı. İnceleme konuları üzerinde raporlar hazırlandı, bu raporlar Mustafa Kemal'e sunuldu. Bu hummalı çalışmalar neticesinde 1930 yılında, Mustafa Kemal'in birçok yerlerini beğenmediği "TÜRK TARİHİNİN ANA HATLARI" isimli kitap neşredildi. Bundan bir yıl sonra, Türk tarihi üzerindeki çalışmaların devamlı olması için "TÜRK TARİHİ TETKİK HEYETİ" kuruldu.

Mustafa Kemal, Türk Tarihi Tetkik Heyetinden beklediği neticeyi alamadığı için, bu heyet mensuplarını, zaman zaman toplayarak onlarla konuşuyor, onları yönlendirici şu direktifleri veriyordu:

"Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şumullü medeniyetlere sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için borçtur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

"Mazide sayısız medeniyetler kurmuş olan bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu ispat etmek için yapmamız lâzım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz. Bugüne ve yarma daha bir çok büyük işlerimiz vardır. İlmî araştırmalar da bunlar arasındadır. Beni seven arkadaşlarıma tavsiyem şudur: **ŞAHSİNİZ İÇİN DEĞİL, FAKAT MENSUP OLDUĞUNUZ MİLLET İÇİN EL BİRLİĞİ İLE ÇALIŞIN.** Çalışmaların en büyüğü budur."

"Herşeyden evvel kendinizin dikkatle ve itina ile seçeceğiniz vesikalara dayanınız. Bu vesikalar üzerinde yapacağınız tetkikatta herşeyden ve herkesten evvel, kendi insiyatifinizi ve **MİLLÎ SÜZ-GEÇİNİZİ** kullanınız."

“Sizi daha büyük hedefe ancak bu bakışlarda kıskanç olmak ulaştırabilir. Yoksa dünyanın binbir şarlatan ve binbir milletin tarihşinas yaşayan sokak politikacısının oyuncağı kalırsınız.”

Bu direktifler ve teşvikler 1931 yılında ağırlık noktasını Türk tarihinin teşkil ettiği ve müsveddelerini Mustafa Kemal'in tashih ettiği okullar için dört ciltlik bir “UMUMÎ TARİH” meydana geldi. Böylece TÜRK TARİH TEZİ ortaya çıkmış oldu.

Mustafa Kemal, Türk tarihi ile ilgili görüşlerini General Sherrill'e bir sohbetinde şöyle açıklamıştı: “Bizim ırkımız eski ve asildir. Aslında Orta-Asyada Altayların yüksek yaylalarında yaşamak için yaratılmışken, daha ilk zamanlarda kartal hassaları kazanmıştır: Uzağı görüş, çabuk uçuş, kuvvetli vücut, her türlü fiziki ve akli maniaya karşı olan Türk ırkı tecrit olunmuş (soyutlanmış) kalmasına isyan etmişti.”

“Bu ilk günlerin Türkleri yurtlarından çıkmış ve hem doğuya, hem de batıya doğru ilerlemişlerdi. Maceraperest atalarımızın Çin seddini aşarak o bakir diyarlara ve kuzey batıya doğru İskandinav memleketlerine ve nihayet tarihin Atillâ dediği o büyük Türk'ün idâresinde Orta-Avrupaya yapılan akınlar bugünkü biz genç Türkleri en az ilgilendirenlerdir. Bizi alâkadar eden doğudan, yakın-doğuya gelerek bugün Sümer, Hitit veya tarih öncesi Küçük Asya medeniyetlerini meydana getiren budur. Asyadan kopup gelen bu insan selinin birbirini takip eden dalgalarını durdurmak için Batı Medeniyeti muazzam bir duvar ortaya koymuştur: Bizans İmparatorluğunu. Bununla atalarımız savaşa girmişlerdir. Tam zafer bizim tarafımızdayken başka bir dalga — HAÇLILAR — bu defa Batıdan gelerek Küçük Asya üzerine atılmış ve böylece geniş bir imparatorluğun sembolü ve çok önemli bir harp ganimeti olan İSTANBUL'un fethiyle neticelenen nihaî zaferimizi iki asır (1453 e kadar) geciktirmiştir.”

Bu konuşmada genel hatlarıyla Türk Tarih Tezi âdeta özetlenmiştir. Bu teze göre:

1. Türk ırkı çok eskidir. Osmanlılarla ve Selçuklularla başlamaz, çok daha eskilere gider. Bütün milletlere kültür ve medeniyet ışığını saçmış olan millet TÜRK MİLLETİDİR.
2. Türk ırkı çok kere öne sürüldüğü gibi sarı ırk değildir. Türkler beyaz insanlardır ve kafa yapıları itibarıyla brakisefaldirler.

3. Bugünkü yurdumuzun —Türkiye'nin— sahipleri, en eski kültür kurucularıyla aynı vasıfları taşıyan çocuklarıdır. Bu hükümle, Avrupalıların Türkiye üzerindeki hak iddialarının yersizliği ortaya konmak istenmiştir.

4. Türkler yayıldıkları yerlere medeniyetlerini de beraberlerinde götürmüşlerdir. Irak, Anadolu, Mısır, Ege medeniyetlerinin ilk kurucuları Orta-Asyalıdırlar. Biz bugünkü Türkler de Orta-Asyalıyız. O halde, Türkler, Batılıların iddia ettikleri gibi, medenî kabiliyet ve istidattan mahrum bir millet değildirler. Bilâkis, insanlığa tarihin ilk devirlerinde, medeniyet ışığını götüren yegâne millettir.

Mustafa Kemal, Balkan Paktının temelini bu Türk Tarih Tezi üzerine oturtmuş ve şöyle demiştir: “Balkan milletleri içtimaî ve siyasî ne çehre arzederlerse etsinler, onların Orta-Asyadan gelmiş yakın soylardan müşterek cedleri olduğunu unutmamak lâzımdır.”

Türk Tarih Tezi 1932 yılında Ankarada toplanan “BİRİNCİ TARİH KONGRESİ”nde Türk tarihçilerine ve Türk milletine mal edilmiş, 1937 yılında toplanan “İKİNCİ TÜRK TARİH KONGRESİ”nde de yabancı ilim adamlarına açıklanmak suretiyle beynelmilel bir mahiyet alması imkânları temin edilmişti.

Bu tarih tezi, tarihin derinliklerinden gelen dünyanın muhtelif coğrafya parçalarında, muhtelif büyük imparatorluklar kurmuş kültür ve medeniyet sahibi bir milletin, kendi kendini bulması, kendi tarihî derinliklerine inmesi hamlesidir. Tarihin derinliklerinden gelen bu büyük milletin her ne kadar gemisi şimdilik ANADOLU’da durmuşsa da, tarih sahnesindeki OYUN’u bitmemiştir. Bitmiş gibi görünen oyun, canlı, dinamik, yepyeni bir ruhla devam etmektedir ve edecektir.

İstiklâl Harbimizin ve millî mücadelemizin tabii bir neticesi olan kültür alanındaki bu tarih gerçeğini kavrayamayan Türkiye Marksistleri, sığ ve dar düşünce tarzları içinde, İstiklâl Harbimizi, basit bir ekonomik olay veya yalnız emperyalizme ve kapitalizme karşı bir reaksiyon olarak göstermektedirler. Atatürk’ün Türk Tarih Tezi, millî mücadele ruhunun kültür cephelelerinden biridir ve en önemlisidir. Bu anlaşılmadığı müddetçe, Türk’ün kendi benliğine tarih yoluyla kavuşması düşünce tarzı anlaşılmadığı müddetçe, millî mücadele ruhunu anlamak zordur. Bu hale göre, Atatürk düşüncesini, millî mücadele

ruhunu anlamak için, Türk tarihini temele alan, tarih müfredat programlarının hazırlanması, geliştirilmesi ve bu ruhla okul tarih kitaplarının yazılması şarttır. Aksi halde, Atatürk'e de, millî mücadele ruhuna da ihanet edilmiş olur. Ağzımızdan Atatürk'ü hiç düşürmesek dahi!..⁴.

MARŞLARDA YAŞAYAN MİLLÎ MÜCADELE RUHU

Okullarımızda tamamen unutilan, unutturulan, ne edebiyat, ne mûsikî, ne de tarih dersleriyle ve okul sahne faaliyetleriyle yaşatılmayan millî mücadele ruhunu yaşayabilmek için, unutulmuş ve artık okullarda söylenilmeyen, fakat Türk ruhunu dile getiren, bazı marşları hatırlamak gerekiyor.

Rıfat Bey tarafından bestelenmiş olan "ALAY MARŞI"nın ilk beş mısraı şöyledir:

*"Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı
Al sancağı teslim etti Allaha ısmarladı
Boş oturma çalış dedi, hizmet eyle vatana
Arş ileri, marş ileri. Türk askeri dönmez (geri)"⁵.
Sütüm sana helâl olmaz, saldırmazsan düşmana.*

Türk annesinin çocuklarına eğitim (sosyal veraset) yoluyla aktardığı bu ruhun, Yemen'de, Sina çöllerinde, Kafkaslarda, Çanakkale'de, Galiçya cephesinde, İstiklâl Harbinde, Kore'de, Kıbrıs çıkarmasında canlı ve diri olduğu daima görülmüş ve tespit edilmiştir.

Milliyetçilikten 1939 yılındanberi giderek uzaklaşan Türk Millî Eğitiminin yetiştirdiği kızlarımız, bu ruhu, Allah için, vatan için ölmek terkiğini çocuklarına, memleketlerini seven anneler olarak, aktarabilecekler mi? Çocuklarını aynı ruhla cepheye gönderebilecekler

- 4) Türk Tarih Tezi için istifade edilen eserler : 1. Afet İnan - Enver Ziya Karal, Atatürk Hakkında Konferanslar; 2. General Sherrill, Dahi Yaratıcı Mustafa Kemal; 3. Peyami Safa, Türk İnkılâbına Bakışlar.
- 5) Etem Üngör, Türk Marşları, Sayfa 172. Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 11, Ankara 1966.

mi? Yoksa “aman çocuğuma birşey olmasın” ruh hali içinde, envai çeşit yollara baş vurarak, çocuklarını vatan için vuruşmaktan alako-yacaklar mıdır? Bu sorulara bugünkü şartlar içinde, genel olarak, net cevap vermek biraz zordur. Çünkü, “Alay Marşı”nda ifadesini bulan değerlerin, an’anelerin zayıfladığını, gençlerimizin bir çoğunda kalmadığını müşahade etmek, otuz dört yıllık bir öğretmen olan bana, sonsuz bir ıstırap vermektedir.

1919 yılında, Türkiyenin muhtelif bölgeleriyle İstanbulumuzun işgal altında bulunduğu ümitsiz dönemde 19 yaşında bulunan Mülkiye mektebi talebisi Cemal Ethem (Yeşil), daha sonra “MÜLKIYE MARŞI” adını alacak olan “VATAN MARŞI” nı yazmıştı ve bu marşı Musa Süreyya Bey bestelemiştir:

*“Başka bir aşk istemez aşkla çarpan kalbimiz
Ey vatan göz yaşların dinsin yetiştik çünkü biz
Gül ki sen neş’le gülsün Ay, Güneş, toprak, deniz
Ey vatan göz yaşların dinsin yetiştik çünkü biz”⁶*

O günün gençlerindeki bu sarsılmaz iman ve millete olan güven, vatan sevgisi, ailedeki ve okuldaki eğitimin neticesiydi. Gençler, seve seve ölüme atılmış ve memleketimizi düşmandan kurtarmışlardı.

Milli mücadelenin yapıldığı günlere ait ders alınması gerekli bir örnek de şudur:

23 Ağustos 1921 tarihinde başlayan Sakarya Meydan Muharebesi 13 Eylül 1921 tarihinde Türk’ün zaferiyle neticelenmiş, bu zafer sebebiyle Başkomutan Mustafa Kemal’e, Millet Meclisinde büyük tezahürat yapılmış ve kendisine Müşirlik rütbesi ve Gazi’lik ünvanları verilmişti. İşgal altındaki İstanbul’da bulunan Giritli Ahmet Cemalettin (Çinkilç), “SAKARYA MARŞI” nı bestelemiş ve notalarını piyasaya sürmüştü. On iki mısradan ibaret olan marşın son altı mısrasını bir fikir vermesi bakımından yazıyorum:

*“O sevimli yüzün asla solmasın
Hiç bir vakit kalbin yasla dolmasın
Ey mert asker durma yürü ileril
Vatanında bir tek düşman kalmasın.*

6) Ethem Üngör, Türk Marşları, Sayfa 283.

*Dünyalara bedeldir mahcemağın
Allahıma emanettir Kemalim*⁷⁾

İşgal kuvvetleri kumandanı Bestekâr Ahmet Cemalettin Beyi huzuruna çağırılmış, şiiri, her kelimesine basa basa okumuş, nakaratta bulunan "Allahıma emanettir Kemalim" satırlarını okuyunca:

— Kemal, Kemal!

diye bağırarak, karşısında duran Ahmet Cemalettin Beye bir tokat atmış ve:

— Bu marşı bir daha duyarsam seni Malta'ya sürerim diye tehdit etmişti. Ahmet Cemalettin Bey ailesiyle birlikte, bu olaydan sonra, Anadolu'ya geçmişti.

Bu örnekleri vermektaki maksadımız, millî mücadeleyi meydana getiren ruhun, an'nenin Türkiye'de, iç içe bulunan ve tamamen İslâmî bir kisveye bürünmüş olan VATAN SEVGİSİ, mertebelerin en yükseği olan ŞEHİTLİK, vatan için, NAMUS için ölüme seve seve koşmak, GAZİLİK gibi, millî ve dinî değer hükümlerinin Türk millî eğitiminde unutulmağa veya unutturulmaya mahkûm olmalarıdır. Okullarda ihmâl edilen bu millî ve dinî ruh, ailelerde de giderek çocuklara aktarılmaz olmuştur.

YURTTA SULH CİHANDA SULH

"Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesini yaşatmak istiyorsak, maddî ve mânevî alanda çok kuvvetli olmamız gerekir. Bunun için de yukarıda ifadesini bulan ve millî mücadele ruhunu vareden, yaşatan değer hükümlerini yeniden diriltecek eğitim tedbirlerini almak mecburiyetindeyiz. Bunu milletçe, devletçe, hükûmet olarak bilhassa yapmalıyız.

KIZLARIMIZIN EĞİTİMİ

Bilhassa Marksist aldatmacaya kanmadan, kızlarımızı, Kız Sanat Enstitülerinde yalnız birer üretici olarak yetiştirmek gibi bir duruma

7) a.g.e., Sayfa 209.

düşmeden, bugün Batı ülkelerinde moda olan seks salgınından (ihtilâ-
linden) da koruyarak, onları iffetli birer Türk annesi olarak yetiştir-
menin yollarını aramak gerekir.

Mustafa Kemal 14 Ekim 1925 tarihinde İzmir Kız Öğretmen
okulunda yaptığı konuşmada:

“Türk kadını nasıl olmalıdır? sorusuna şu cevabı vermiştir:

“Türk kadını dünyanın en münevver, en faziletkâr ve en ağır
kadını olmalıdır. Ağır, sıklıkta değil; ahlâkta, fazilette ağır, vakur bir
kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk’ü zihniyetiyle, ba-
zusuyla, azmiyle muhafaza ve müdafaaya kadir nesiller yetiştirmek-
tir. Milletın menbaı, hayatı içtimaiyenin esası olan kadın, ancak fa-
ziletkâr olursa vazifesini ifa edebilir. Her halde kadın çok yüksek ol-
malıdır. Burada Fikret merhumun cümlece malûm sözünü hatırla-
tım:

“Elbet sefil olursa kadın alçalar beşer”⁸

22 Eylül 1924 tarihinde Samsun öğretmenleriyle yaptığı konuş-
mada, toplantıda bulunanlardan bir kişinin, Mustafa Kemal’e, nere-
den kuvvet ve ilham aldığını sorması üzerine verdiği cevapta: “Diye-
lim ki bugünkü intibakı düne, maziye borçluyuz. Herhalde babalarım-
ızın, analarımızın mürebbilerimizin ruh ve dimağlarımızın inkişaf-
ında feyizli tesirleri vardır”⁹.

İzmir Kız Öğretmen okulunda yaptığı konuşma ile, kadının cem-
iyet içindeki önemli yerini ve vasıflarını tespit eden Mustafa Ke-
mal, şahsiyetin teşekkülünde, mazinin, yâni ailede, okulda öğretmen-
den alınan feyizli tesirlerden bahsederken, anaların önemini bir kere
daha dile getirmek lüzumunu hissetmişti.

Anne çocuklarına cemiyetin değer hükümlerini eğitim yoluyla en
iyi şekilde aktaran mürebbiyedir. Okullarımızda yetişmekte olan kız-
larımız, Atatürk’ün ifadesiyle, bir Türk çocuğunun annesi olacağı
zihniyetiyle yetiştirilmelidir ki, yarınki nesiller, vatanperver, dürüst,
çağışkan, haysiyetli, ruh hastahklarından uzak, disiplinli, hür ve bil-

8) Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Sayfa 231.

9) Adı geçen eser.

gili insanlar olabilsinler. Eğitimin temelini ailenin teşkil ettiğini, eğitimin en iyi ve tesirli verilecek yaşların 0-6 yaşlar arasının olduğunu hatırdan çıkardığımız takdirde, yarın münevver anneleri olacak kızlarımızın eğitimlerinin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu hale göre, kızlarımıza verilecek eğitimin yalnız üretime dönük biçimde olması lâzım geldiği ve cinsel ilişkilerde hürriyet ve serbestliğe imkân veren fikirlere karşı dikkatli bulunmak gerekmektedir. Kızlarımız, bir Türk annesi olma gururunu taşıyabilmek için, mânevi ve millî duygularla yetiştirilmelidirler.

Millî ve mânevi duygulardan ve değer hükümlerimizden uzak, yalnız üretime katkıda bulunacak şekilde, seks konusunda alabildiğine hür yetişmiş bir kızın, çocuk doğursa da, anne olması mümkün görülmemektedir. O, yalnız bir robot, yalnız bir seks makinesi, erkeğin zevk âleti olur; alçılır, sefil olur. Atatürk'ün "Kadın her halde çok yüksek olmalıdır" isteği, eğitimde yerine getirilmemiş olur. Çünkü faziletli olmayan kadın, cemiyetteki vazifesini ifa edemez. Atatürk'ün yukarıdaki düşüncesine ve direktiflerine ters bir kız eğitimi, bir memleketi yıkmağa yeter. Türk cemiyetinin sağlamlığı, ailesinin, kadının iffetli ve sağlam olmasına bağlı olduğu için, kızlarımızın eğitiminde çok hassas ve dikkatli olmak mecburiyetindeyiz.

Mustafa Kemal, 21 Mart 1923 tarihinde Konya kadınları ile yaptığı konuşmada, Anadolu kadınının, Türk kadınının vasıflarını gayet güzel açıklamış, Türk kadınının yabancılar tarafından nasıl görüldüklerini ve sebeplerini yerinde tespitlerle ortaya koymuş, Türk kadını ile ilgili düşüncelerini bu vesile ile yeniden belirtmiştir. Konunun önemi ve Atatürk düşüncesinden kadın konusunda ne kadar uzaklaşıldığını tespit bakımından, konuşmanın uzun bir bölümünü aynen naklettik. Bu konuşma ile, İzmir Kız Öğretmen okulundaki konuşması birlikte incelendiğinde, kadın eğitiminde, kızlarımızın eğitiminde takip edilecek yol ve gaye ortaya çıkmaktadır. Gazi Mustafa Kemal bu konuşmasında şunları söylemiştir:

"Hanımlar, Efendiler;

"Bu son senelerin inkılâp hayatında, hummalı fedakârlıklarla mahmûl mücadele hayatında, milleti ölümden kurtararak halâsa ve istiklâle götüren azmü faaliyet hayatında her ferdi milletin mesaisi, gayreti, himmeti, fedakârlığı sebkeylemiştir. Bu meyanda en ziyade

tebcil ile yad ve daima şükran ile tekrar edilmek lâzım gelen bir himmet vardır ki, o da Anadolu kadınının ibraz etmiş olduğu çok ulvî, çok yüksek, çok kıymetli fedakârlıktır. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir milletinde, Anadolu köylü kadınının fevkinde kadın mesaisi zikretmek imkânı yoktur ve dünyada hiçbir milletin kadını “Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi halâsa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar himmet gösterdim” diyemez.

Hanımlar, Efendiler;

Kadınlarımız haddi zatında hayatı içtimaiyede erkeklerimizle her vakit yanyana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamanlardan beri, kadınlarımız erkeklerle başbaşa, hayatı cidalde, hayatı zi-raatte, hayatı maişette erkeklerimizden yarım hatve geri kalmıyarak yürüdüler. Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle, düşman süngülerine göğüslerini germekle düşman karşısında ıspatı vücut ettiler. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun hayat menbalarını kadınlarımız işlemiştir. Memleketin esbabı mevcudiyetini hazırlayan kadınlarımız olmuş ve kadınlarımız olmaktadır. Kimse inkâr edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin kabiliyeti hayatiyesini tutan hep kadınlarımızdır. Çift süren, tarlayı eken, ormandan odunu, keresteyi getiren, mahsulâtı pazara götürerek paraya kalbeden, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısıyla, kucakındaki yavrusuyla, yağmur demeyip, kış demeyip, sıcak demeyip cephenin mühimmatını taşıyan hep onlar, hep o ulvî ,o fedakâr, o ilâhi Anadolu kadınları olmuştur. Binaenaleyh hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı şükran ve minnetle ebediyen tâziz ve takdis edelim.

Fakat muhterem hanımlar ve muhterem beyler, cümlenizce mâ-lümdür ki, kadınlarımızın bu kadar fedakârlığına, kadınlarımızın bu kadar hizmetine, erkeklerden hiçbir yerde geri kalmıyan bu kadar ehliyetine rağmen düşmanlarımız ve Türk kadınının ruhunu bilmiyen sathî nazarlar kadınlarımıza bazı isnadatta bulunmaktadırlar. Kadınlarımızın hayatta âtilane yaşadıklarını, ilim ile, irfan ile münasebetleri bulunmadığını, hayatı medeniye ve hayatı içtimaiye ile alâkadar olmadıklarını, kadınlarımızın her şeyden mahrum kaldıklarını, onların Türk erkekleri tarafından, hayattan, dünyadan, insanlıktan kârükisb-den uzak tutulduğunu söyleyenler vardır. Fakat hakikati hal böyle

midir? Şüphesiz ki Türk kadını bu sûretle görmek, Türk kadını görmemektir. Ecnebilerin ve bizi düşman nazariye görenlerin tarif ve tasfir ettikleri kadınlar, bu vatanın asıl kadını, Anadolu'nun asıl Türk kadını değildir. Öyle kadınlar bizim asıl hayatımızda ve asıl memleketimizde yoktur. Türk kadını yanlış görüp, yanlış anlatanlar, bilhassa büyük şehirlerimizde, müterakki, medenî zannedilen yerlerde bazı Türk hanımlarının manzarai hariciyelerine bakarak aldanıyorlar. O kadınların haricî manzaralarını aleyhimizdeki suitefsirlere müsait bir zemin olarak alıyorlar. Millet'in umumî hayatına nisbetle pek mahdut ve naçiz olan o kadınları, onların manzarai hariciyelerinden çıkardıkları mânâyı bütün Türk kadınlığına teşmil ediyorlar. İşte ilk tashih edilecek hata ve ilk ilân edilecek hakikat buradadır. Manzarai hariciyeleriyle düşmanlarımıza ve bilhassa içimizdeki bedbahtlara bilerek ve daha ziyade bilmiyerek haklı bir sermayei tezvîr veren manzaralara, hepimiz biliyorsunuz ve herkes biliyor ki, en ziyade memleketimizin en büyük şehri olan, asırlarca devletin payitahtı ve makarrı hilâfeti bulunan İstanbul'da tesadüf ediliyor. Düşmanlarımız bu manzaradaki kadınlardan aldıkları intibaat ile acı hükümler veriyor ve diyorlar ki: Türkiye mütemeddin bir millet olamaz, çünkü Türkiye halkı iki parçadan mürekkeptir. Kadın ve erkek diye iki kısma ayrılmıştır, halbuki bir heyeti içtimaiye aynı gayeye bütün kadınları ve erkekleriyle beraber yürümezse terakki ve temeddün etmesine imkânı fennî ve ihtimali ilmî yoktur.

Muhterem Hanımlar, düşmanlarımızı aldatan manzarai hariciye bilhassa kadınlarımızın şeklinden, tarzı telebbüsünden ve sûreti tesettüründen neşet ediyor. Onların aldanmalarına saik olan diğer bir noktada da ecnebilerle temas edecek mevkiide bulunan kadınlarımızın etvar ve harekâtımızın timsah olmayıp, belki Avrupa etvar ve harekâtının mukallidi olarak görülmektedir. Filhakika memleketimizin bazı yerlerinde, en ziyade büyük şehirlerinde, tarzı telebbüsümüz, kıyafetimiz bizim olmaktan çıkmıştır. Şehirlerdeki kadınlarımızın tarzı telebbüs ve tesettüründe iki şekil tecelli ediyor; ya ifrat, ya tefrit görülüyor. Yâni ne olduğu bilinmeyen çok kapalı, çok karanlık bir haricî gösteren bir kıyafet, veyahut Avrupanın en serbest balolarında bile kıyafeti hariciye olarak zikredilmeyecek kadar açık bir telebbüs. Bunun her ikisi de şeriatın tavsiyesi, dinin emri haricindedir. Bizim dinimiz kadını o tefritten de, bu ifrattan da tenzih eder.

O şekiller dinimizin muktezası değil, muhalifidir. Dinimizin tavsiye ettiği tesettür hem hayata, hem fazilete uygundur. Kadınlarımız seriatın tavsiyesi, dinin emri mucibince tesettür etselerdi ne o kadar kapanacaklar, ne o kadar açılacaklardı. Tesettürü şer'î, kadınlar için mucibi müşkilât olmayacak, kadınların hayatı içtimaiyede ve hayatı ilimde erkeklerle teşriki faaliyet etmesine mâni bulunmayacak bir şekli basit heyeti içtimaiyemizin ahlâk ve adabına mugayir değildir.

Tarzi telebbüsümüzü ifrata vardiyanlar, kıyafetlerinde aynen Avrupa kadınına taklit edenler düşünmelidirler ki, her milletin kendine mahsus an'anesi, kendine mahsus âdatı, kendine göre millî hususiyetleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer bir milletin mukallidi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne kendi milleti dahilinde kalabilir. Bunun neticesi şüphesiz ki hüsrandır.”

“Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek ehemmiyeti olduğunu söylemeğe lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın eskiden bu ehemmiyeti hakikaten en ulvi derecede ihraz eylemiştir. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin, vukuatın şahadetiyle sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir. Burada, birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve en ehemmiyetlisi kıymetli evlâtlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten Türk milletinin bütün cihanda yalnız Asya'da değil, Avrupada dahi azîm satvetler göstermiş olması, mutantan harekât icra eylemiş bulunması, hep böyle kıymetli ataların faziletli evlâtlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin eylemesi sayesinde idi. Şunu söylemek istiyorum ki, kadınlarımızın vezaifi umumîyede uhdelerine düşen hisselerden başka kendileri için en ehemmiyetli, en hayırlı, en faziletkâr bir vazifeleri de iyi valde olmuştuktu. Zaman ilerledikçe, ilim terakki ettikçe, medeniyet dev adımlarıyla yürüdükçe hayatın, asrın bugünkü icabatına göre evlât yetiştirmenin müşkilâtını biliyoruz. Anaların bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için evsafı lâzımevi haiz evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek evsafın hamili olmağa mütevakıftır. Binaenaleyh kadınlarımız hattâ erkeklerden daha çok münevver, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmağa mecburdurlar.

Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar”¹⁰.

Türk eğitiminde, kızlarımızın eğitiminde dikkate alınacak gaye, Mustafa Kemal'in yukarıdaki konuşmasında açıkça belirtilmiştir. Mustafa Kemal, kadın giyinişinde, ifrat ve tefritten kaçınmayı, ne dinin emretmediği şekilde aşırı kapanmayı, ne de Avrupayı takliden açılıp saçılmayı hoş görmediğini, bilhassa taklidin neticesinin hüsrana olduğunu ifade ederek, bir milletin kendine göre an'anelerinin, âdetlerinin ve millî hususiyetlerinin bulunduğunu belirtiyor ve millî an'anelerin ve âdetlerin, millî hususiyetlerin kızlarımızın giyinişlerinde, elbiselerinde kendini göstermesini istiyor. Bu husus, bilhassa kız okullarındaki eğitimcilerimizin, idârecilerimizin, anne ve babaların dikkatle uyacakları bir konu olmalıdır. Fakat, bugünkü tatbikat, Atatürkçülükten, Atatürk'ün isteklerinden çok başkadır. Bu itibarla, kızlarımızın eğitiminde, giyinişlerinde, davranışlarında, itidal, vekâr, fazilet, iffet ve Türk annesi olacağı şuuru verilmekle birlikte, çocuklarına beşikten itibaren verecekleri terbiye hususunda da iyice yetiştirilmeleri, İstiklâl Harbinde, çocuğu sırtında, cephan taşıyan cesur kadın haline getirilmeleri, iktisadî ve içtimaî hayata katılmalarının istenmesine rağmen, onlardan istenen en önemli vazifenin, iyi yetişmiş, zamanın ihtiyaçlarına göre çocuklarını yetiştirebilecek bilgiye sahip, münevver bir Türk annesi olmaktır. Bu noktanın, kızlarımızın eğitiminde hiç hatırdan çıkarılmaması gerekir. Aksi halde, yâni bugün milli değerleri Türk çocuklarına aktarmayı terk etmiş olan millî eğitimimizin vermiş olduğu netice ile boğuşan Türk ordusu, on yıl sonra da, eğer eğitimde ciddi tedbirler almazsa, bilhassa kızlarımızın ve yaygın eğitimde kadınlarımızın eğitiminde hassas olmazsa, bugünkünden daha feci bir durumla karşılaşılabilir; bugünkü gayretler boşa gitmiş olur.

MİLLÎ MÜCADELE RUHUNDA DİN UNSURUNUN YERİ VE HAKİMİYETİ MİLLİYE

Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919 tarihinde “Hâkimiyeti milliyeye müstenit, bilâkaydû şart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek”

10) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Sayfa 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153.

karar ve azmiyle Samsuna çıkmıştı. "Ben milletin vicdanında ve istikbalinde ihtisas ettiğim büyük tekâmül istidadını, bir millî sır gibi vicdanımda taşıyarak peyderpey, bütün heyeti içtimaiyemize tatbik etmek mecburiyetinde idim" diyerek, yeni devleti kurmak için hazırladığı projeleri tatbika başlamış, Erzurum (23 Temmuz 1919 - 7 Ağustos 1919) ve Sivas (4 Eylül 1919) kongreleriyle zemini hazırlamış, nihayet 23 Nisan 1920 Cuma günü (Tekbirlerle), Ankarada Türkiye Büyük Millet Meclisini toplamıştı¹¹.

İlk İcra Vekilleri Heyetinin (Hükümetin) 3 Mayıs 1920 tarihinden Millet Meclisinde okunan ilk programında, Millî Eğitimin gayesi şöyle çizilmişti:

"Maarif işlerinde gayemiz çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her mânasiyle dinî ve millî bir hale koymak"¹².

Nitekim millî mücadele içinde ve millî mücadelenin ruhunda din ve milliyet fikirleri içiçedir ve birbirlerinden kat'iyen ayrılmazlar. Sosyolojinin ifadesiyle söyleyecek olursak, milleti meydana getiren önemli unsurlardan biri de dindir. Dinsiz millet olamaz. Din, millet fertlerini birbirlerine bağlayan mânevî bağıdır. Hele İslâm dini, vatanı kutsallaştırma, vatan için ölmeyi "ŞEHİT" mertebesine yükseltmesi, harpten sağ dönenlere "GAZİ" ünvanını vermesi bakımından, diğer dinler arasında özel bir yer tutar. Çanakkale zaferi, İstiklâl Harbi, ya şehid, ya gazi olma azmiyle kahramanlık destanlarıyla dolu olan harplerdir. Yalnız bu harpler değil 1071 yılından beri devamedegelen harplerde hep bu kavramlar daima başta gelmişlerdir. Kadını ve erkeği ile, yaşlısı ve genci ile bütün millet bu mânevi atmosferde vatanları için ölümü hiçe saymışlardır.

Millî Mücadele ruhu denince, millî ve dinî duygularla, vatan sevgisinin, namus duygusunun kaynaşmasından meydana gelen ruh anlaşılmaktadır. İstiklâl Harbimizin gerçeğinde bunlar vardır. Bu ruhu dile getiren abidelerden biri de İstiklâl Marşımızdır:

-
- 11) Cumhuriyetin 50. Yılında Millî Eğitimimiz, Millî Eğitim Basım-evi, İstanbul 1973, Sayfa 19.
 - 12) Avukat Kâzım Öztürk, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları.

*“Baştığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı...
Düşün, altındaki binlerce kefansız yatanı...
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme dünyaları alsan da bu cennet vatanı...”*

*Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan, şühedâ
Cânı, cânânı, bütün vârimı alsın da Hüda
Etmesin, tek, vatanımdan beni dünyada cüddâ.*

*Rûhumun senden ilâhî, şudur ancak emeli;
Değmesin ma'bedimin göğsüne namahrem eli,
Bu ezanlar, ki şahadetleri dinin temeli,
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.”*

Dürrizade Abdullah Efendinin fetvalarına cevap olarak verilen ve Ankara Müftisi Mehmet Rifat (Börekçi) nin hazırladığı Anadolu fetvalarında da aynı dinî, millî ve namus duygularıyla, vatan sevgisi içiçedir.

Ankara Müftisi Mehmet Rifat Efendinin fetvaları şöyledir:

“1 — Tanrı Hilâfetini ve şevketini kıyamete kadar devam ettirsin. Nizamı âlemin sebebi olan müslümanların Halifesi Hazretlerinin, Halifelik ve saltanatının makamı ve merkezi olan İstanbul İslâmların Emirinin rızası dışında, İslâmın düşmanı olan devletler tarafından fiilen işgal edilerek, İslâm askerlerinin silâhları ellerinden alınmış ve bazıları haksız olarak şehit edilmiş, Halifelik merkezini koruyan bütün istihkâmlar, kaleler, savaş araçları zaptedilmiş ve resmî işleri yürüten ve İslâmın ordusunu donatmakla görevli Babî-âliye (Başbakanlık makamı) ve Harbiye Nezaretine (Millî Savunma Bakanlığma) el konulmuştur.

Bu sûretle Halife, milletin gerçek menfaatleri uğruna tedbir almaktan menedilmiştir.

Sıkı yönetim ilân edilip harp divanları kurulmuş, İngiliz kanunları uygulanarak kararlar verilmek sûretiyle Halifenin yargı hakkına müdahale edilmiştir.

Yine Halife razı olmadığı halde, Osmanlı toprakları olan İzmir, Adana, Maraş, Antep, Urfa taraflarına düşmanlar saldırıp, oralar-daki müslüman olmayan uyruklarımızla elele vererek müslümanları toptan yoketmeğe mallarını yağmayla ve kadınlarına tecavüzle müs-lüman halkın bütün kutsal inançlarına hakarete kalkışmışlardır.

Anlatılan şekilde hakarete ve esirliğe uğrayan Halifelerini kur-tarmak için, ellerinden geleni yapmaları, bütün müslümanlara farz olur mu?

Cevap : Tanrı en iyi bilir ki, olur!"
(Bu fetva hükmünün dayandığı âyetler yazılı)

"2 — Bu sûretle, Halifeliğin meşru hakkını elinden alanlardan kurtarmak ve fiilen saldırıya uğrayan vatan topraklarını düşmandan temizlemek için uğraşan ve çalışan İslâm halkı şeriatça Tanrı yo-lundan ayrılmış olurlar mı?

Cevap : Tanrı en iyi bilir ki, olmazlar"
(Bu hükmün dayandığı âyetler yazılı)

"3 — Halifeliğin gaspedilen haklarını geri almak için düşman-lara karşı açılan mücadelede ölenler şehit kalanlar gazi olurlar mı?

Cevap : Tanrı en iyi bilir ki, olurlar"
(Bu yolda âyetler)

"4 — Bu sûretle din uğrunda uğraşan ve görevini yapan halka karşı düşman tarafını iltizam ederek İslâmlar arasında silâh kulla-nan ve adam öldürenler, şeriat bakımından en büyük günahı işlemiş ve fesatçılık etmiş olurlar mı?

Cevap : Tanrı en iyi bilir ki, olurlar."
(Yine bu husustaki âyetler)

"5 — Bu sûretle aslında istenmediği halde düşman devletleri zoru ve kandırması ile, olaylara ve gerçeğe uymayarak çıkarılan fetvalar müslümanlar için şeriatçe dinlenir mi ve ona uyulur mu?

Cevap : Tanrı en iyi bilir ki, uyulmaz."
(Buna ait âyetler)

İmza : Ankara Müftüsü Mehmet Rifat (Börekçi)¹³.

Bu fetvaları yirmiden fazla müftü, din âlimi imzalarıyla tasdik etmişler, fetvalara memleketin muhtelif vilâyetlerinden elliden fazla müftü ve din âlimi telgraflarla iştirak etmişlerdir. Bu ruh ve zihniyete örnek olarak Mehmet Âkif'in Kastamonu câmiinde yaptığı konuşmayı da ilâve edebiliriz. İşte, ilk İcrâ Vekilleri Heyeti (Hükûmeti) programı, millî eğitimin gayesini bu gerçek üzerine oturtmuştu.

Millî Mücadele Ruhunu anlayabilmek için, biraz da, İstiklâl Harbimizin bazı safhalarıyla, Avrupalıların ve Yunanlıların düşünce tarz ve yapılarına temas etmeliğimiz gerekiyor.

BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ

Venizelos, İngiltere ve Fransa'ya baş vurarak Ege'de beş ve Trakya'da bir Yunan tümeni olduğunu bildirerek, bu kuvvetlerin Kocaeli yarımadasına yürüyebileceğini, böylece kuvayı milliye meselesini halledeceğini bildirdi.

Lloyd George, her zaman olduğu gibi, Venizelos'u destekledi. Mareşal Foch ve General Weygand, meydan muharebelerini kazansa bile Yunanlıların iç Anadolu'da neticeye varamıyacaklarını ileri sürmüşlerse de, tartışmalarda Lloyd George ağır bastı ve Yunan kuvvetlerinin ilerlemesine karar verildi.

Yunan ordusu 22 Haziran 1920 tarihinde yürüyüşe geçti. Balıkesir 30 Haziran 1920 de, Bandırma ve Gönen 2 Temmuz, Bursa 8 Temmuz 1920 tarihlerinde Yunanlılar tarafından işgal edildi.

Lloyd George, bir nutkunda, Yunanlıların Mekkeye kadar gidecek kudrette olduklarından söz etti.

Yunanlılar 20 Temmuzda Tekirdağ'ı, 25 Temmuzda Edirneyi, 26 Temmuz 1920 tarihinde Uşak'ı aldılar¹⁴.

- 13) a. Naşit Hakkı Uluğ, Halifeliğin Sonu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 154, birinci baskı, İstanbul 1975, Sayfa 27, 28.
b. Devrin Yazarlarının Kalemiyle Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal, Kültür Bakanlığı Yayınları 379, Atatürk Dizisi, 3, Sayfa 286-292.
- 14) Prof. Dr. Feridun Ergin, K. Atatürk, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları, No. 5, Sayfa 108, 109, 110.

6 Ocak 1921 tarihinde Yunanlıların yeniden ilerledikleri öğrenilmişti. Ankara'da heyecan giderek artıyor, câmilelerde ordunun zaferi için dualar ediliyordu. Her iki ordu İnönü'de karşılaştılar. Yunanlılar, Anadolu'ya çıktıklarından beri (15 Mayıs 1919) ilk defa şiddetli bir direnişle karşılaşılıyorlardı. Artık, Yunanlıların karşısına tertipsiz düzendeki çeteler yerine, düzenli bir kuvvet çıkmıştı. Bu düzenli kuvvetin Balkan, ve Birinci Dünya Harplerini görmüş subayları, Yunan birliklerine kumanda edenlerden tecrübeliydiler. Sayı ve silâh bakımından Yunanlılar üstün olmakla birlikte, Türk ordusunun erleri iyi eğitilmişti.

10 Ocak sabahı sisli bir havada silâhlar konuşmağa başladı. Çarpışma sonunda her iki ordu bitkindi ve komutanları geri çekilme kararında idiler. Yunanlıların geri çekildikleri öğrenilince, Türk askerleri ilerlemeğe başladılar. 13 Ocak akşamma kadar düşmanın peşini bırakmadılar. Birinci İnönü zaferi olarak tarihimize geçen bu muharebe, kuvayı milliyeye iki buçuk ay kazandırmıştır¹⁵.

İKİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ

Yunanlılar 23 Mart 1921 tarihinde Bursa ve Uşak'dan ilerlemeğe başladılar. Düşmanın taarruz hedefleri Afyon ve Eskişehir idi. Yunanlılar Afyon'a zorluk çekmeksizin girdiler ve Konya'ya doğru yayıldılar. İkinci taarruz ise, yine İnönü ovasında İsmet İnönü'yü karşısında buldu. Tarihçi Arnold J. Toynbee ve harp muhabiri Ernest Hemingway Yunanlıların saflarında çarpışmaları takip ediyorlardı. Yunan taarruzu 31 Mart 1 Nisan 1921 tarihlerinde kırıldı. 8 Nisan 1921 Ashhan zaferiyle güney cephesinde durum düzeltilmiş oldu.

ESKİŞEHİR DÜŞMAN TARAFINDAN İŞGAL EDİLİYOR

Yunan Kralı Konstantin ,ikinci defa tahta çıktığında 53 yaşındaydı. Leipzig üniversitesinde ve Prusya Askerî Akademisinde eğitim görmüştü. 1897 savaşında Teselya cephesine kumanda etmiş, Gazi Ethem Paşaya mağlûp olmuştu. İkinci İnönü Muharebesinin strateji

15) a.g.e., sayfa 115, 116.

hatâsı yüzünden kaybedildiğini ve kuvvet üstünlüğünün Yunanlılarda olduğunu biliyordu. Savaşı sürdürmeğe karar verdi. 1921 Haziranında Başkumandanlığı üzerine aldı. Anadolu'ya geçerek ordusunu teftiş etti.

Avrupa basını, Haçlı Seferlerinde beri Anadolu toprağına ilk ayak basan Hıristiyan Kralı olarak Konstantin'i selâmladı. Konstantin de, Arslan Yürekli Richard'ın sahile çıktığı rivayet edilen yere giderek "efsane" ye uyduğunu gösterdi.

Yunanlılar 10 Temmuzda üç koldan ilerlemeğe başladılar. Birinci kol Bursadan Eskişehir'e yürüdü. İkinci kol Afyon'u alarak Kütahya civarında üçüncü kolla birleşti. Güneyden sol kanada yüklenen düşman birlikleri arazi kazanarak Eskişehir'in doğusuna sarkmağa başladılar.

Garp Cephesi Komutanı İsmet İnönü, kötümser, endişeli ve kararsızdı. Bir köy odasında cephelerden gelen haberleri haritaya işliyor ve ne yapacağını düşünüyordu. Yunanlılar, İkinci İnönü'deki hatâlarını tekrarlamamışlardı. Eskişehir müdafaa edilemezdi. Geri çekilmesi, politik tepkiler uyandıracak ve ağır mes'uliyet yükleyecek bir hareket olurdu.

Eskişehir 20 Temmuzda düşmanın eline geçti. Savaş alanında 37 bin ölü ve yaralı bırakıldı¹⁶.

ANKARA MAARİF KONGRESİ VE MUSTAFA KEMAL'İN KONUŞMASI

İşte cephede durum böyle iken 16-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında, yâni Türkiyenin yarının ne olacağını bilinmediği, Yunan Kralı Konstantin'in İngiltere'nin Haçlı ordularına katılan Kralı Arslan Yürekli Richard edasiyle Anadoluya çıktığı, Avrupa basınının bir Hıristiyan Kralın Haçlılardan beri ilk defa Anadoluya çıkışını alkışladığı, Yunan kuvvetlerinin üç koldan saldırdığı bir dönemde, Türkiyenin eğitim işlerinin programını yapmak ve maarif teşkilâtını yeniden düzenlemek üzere Ankara'da Muallimler Kongresi yapılıyordu.

16) Prof. Dr. Feridun Ergin, a.g.e., sayfa 119.

Mustafa Kemal 16 Temmuz 1921 günü kongrenin açılışında yaptığı konuşmada bir direktif mahiyetinde şunları söylemişti:

“Bugün Ankara Millî Türkiye'nin Millî Maarifini kuracak olan Türkiye muallime ve muallimler kongresinin in'ikadına sahne olmak mazhariyetiyle müftehirdir.

“.....Ancak vâsi ve kâfi şerait ve vesaitte malik oluncaya kadar geçecek eyyamı cidalde dahi kemali dikkat ve itina ile işlenip çizilmiş bir MİLLÎ TERBİYE PROGRAMI vücuda getirmeğe ve mevcut maarif teşkilâtımızı bugünden müsmir bir faaliyetle çalıştıracak esasları ihzar etmeğe hasrı mesai eylemeliyiz.

Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin tarihî tedenniyatında en mühim bir âmil olduğu kanaatındayım. Onun için bir MİLLÎ TERBİYE PROGRAMINDAN bahsederken, eski devrin hurafatından ve evsafı fitriyemizle hiç de münasebeti olmayan YABANCI FİKİRLERDEN, Şarktan ve Garptan gelebilen bilcümle tesirlerden tamamen uzak, SECİYEİ MİLLİYE VE TARİHİMİZLE MÜTENASİP BİR KÜLTÜR KASTEDİYORUM. Çünkü dehayı millîmizin inkişafı tamı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâalettâyin bir ecnebi kültürü şimdiye kadar takip olunan YABANCI KÜLTÜRLERİN MUHRİP NETİCELERİNİ tekrar ettirebilir. Kültür (haraseti fikriye) zeminle mütenasiptir. O ZEMİN, MİLLETİN SECİYESİDİR.

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onların bilhassa mevcudiyeti ile, hakkı ile, birliği ile tearuz eden BİLÜMUM YABANCI ANASIRLA MÜCADELE LÜZUMUNU ve efkârı milliyeyi kemali istiğrak ile her mukabil fikre karşı şiddetle ve fedakârane müdafaa zarureti telkin edilmelidir. Yeni neslin bütün kuvayı ruhiyesine bu evsaf ve kabiliyetin zerki mühimdir. Daimi ve müthiş bir cidal şeklinde tebarüz eden hayatı akvamın felsefesi, müstakil ve mes'ut kalmak isteyen her millet için bu evsafı kemali şiddetle talep etmektedir.

Teferruatını tamamen erbabı ihtisasa bırakmak istediğim bu mesele hakkındaki umumî rikatı nazarımı ihmalen ifade için yeni neslin techiz olunacağı evsafı mânevîye meyanında kuvvetli bir aşkı fazilet ve kuvvetli bir fikri intizam ve inzibattan da bahsetmek zaruretindeyim.

İstikbal için hazırlanan evlâdı vatana, hiçbir müşkül karşısında serfuru etmiyerek kemali sabır ve metanetle çalışmalarını ve tahsildeki çocuklarımızın ebeveynine de yavrularının ikmalî tahsil için her fedakârlığı ihtiyardan çekinmemelerini tavsiye ederim. Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin ne kadar sebatkâr oldukları tarihen sabittir. Silâhiyle olduğu gibi dimağıyla da mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine aslâ şüphem yoktur. Milletimizin saf seciyesi istidad ile mâlidir. Ancak, bu tabii istidadı inkişaf ettirebilecek usullerle mücehhez vatandaşlar lâzımdır. Bu vazife de sizlere tevccüh ediyor....”¹⁷.

Mustafa Kemal'in, istiklâl mücadelesinin bu karanlık günlerinde Ankara Muallimler Kongresinde verdiği direktifleri şu gruplar altında toplamak mümkündür:

1. Mustafa Kemal, milletin geri kalışında ve çöküşünde o güne kadar takip edilen tahsil ve terbiye usullerinin sebep olduğu kanaatindedir.

2. Kongre, Millî Türkiyenin, Millî Maarifini kurmak için toplanmıştır. Bu ifade, kongrenin gayesini belirtmesi bakımından önem taşımaktadır.

3. Kongre, millî terbiye programını vücuda getirecek ve maarif teşkilâtını, faydalı faaliyete geçirecek esasları tespit edecektir. Millî terbiye programı ve millî eğitim teşkilâtı kongrenin konusudur.

4. Millî terbiye programını yapmak ve millî eğitim teşkilâtını faydalı hale getirmek için bir kültür anlayışına ihtiyaç vardır. Çünkü, kültür olmadan ne millî eğitim programlarına yön vermek ne de millî eğitim teşkilâtını şekillendirmek mümkündür. Bu hususu tespit eden Mustafa Kemal hemen kültür problemine parmak basmış, “yabancı fikirlerden, şarktan ve garptan gelen bilcümle tesirlerden uzak, seciye milliyemizle ve tarihimize mütenasip bir kültür” anlayışını kastettiğini belirtmiş, kültürün zeminle mütenasip (orantılı) olduğunu, bu zeminin de “milletin seciyesi (karakteri)” olduğunu vurgulamıştır.

17) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, sayfa 16, 17, 18.

O halde, yabancı kültürlerin tahrip edici neticelerinden uzak, millî karakterden ve Türk tarihinin derinliklerinden getirdiğimiz bir kültüre Türk millî eğitiminin oturtulması lâzım geldiğini, eğitim programlarının bu kültür muhtevasına uygun yapılmasını, millî eğitim teşkilâtının da buna göre şekillenmesini, teşkilâtlanmasını istemişti.

5. Bilhassa, yetiştirilecek gençlere, yabancı unsurlarla mücadele lüzumunun bildirilmesini, millî fikirlere karşı olan fikirlerle şiddetle ve fedakârane müdafaa zaruretinin telkin edilmesini, yeni neslin ruhî kuvvetlerine bu vasıfların ve kabiliyetlerin zerkini (aşılmasını) istemiştir. Bağımsız ve mes'ut kalmak isteyen bir millet, bu vasıfları kemali şiddetle talep etmektedir.

6. Mustafa Kemal, yeni nesle verilecek olan bu mânevî vasıfların yanında fazilet aşkı, kuvvetli fikir düzeni ve disiplinin zaruretine işaret etmekten kendini alamamıştır.

7. Milletimiz silâhı ile olduğu gibi, dimağıyla da mücadele mecburiyetindedir. Bilhassa dimağıyle mücadelede, silâhı ile olan mücadeledeki gibi başarılı olacağından aslâ şüphe edilmemelidir. Millet tabiatında mevcut böyle bir istidadı geliştirecek metodların bulunması öğretmenlere düşen bir vazifedir.

Böylece, Mustafa Kemal, Türk millî eğitimin dayanması gerekli, oturtulması gerekli esasları, bu nutkunda ortaya koymak suretiyle, millî mücadele içinde, millî eğitimin temel programını yapmış, teferruatını da işin mütehassıslarına bırakmıştı.

Kongre, Eskişehir bozgunu sebebiyle, çalışmalarını bitirmeden dağılmak mecburiyetinde kalmıştır. Mustafa Kemal, vakit kaybetmeden cepheye gelmiş, muharebenin aldığı şekli gösteren haritayı eline alınca, durumun vehametini kavramış, geri çekilme emrinin verilmesini derhal istemiş ve geride yalnız muharebeyi sürdürecektir artçı kuvvetlerin bırakılmasını istemiştir. Çünkü, ordu mevcudu ,endişe verecek derecede azalmıştı.

Ankara'ya dönen Mustafa Kemal'in yüzü renksiz, kendisi sinirliydi. Çevresine küskün davranıyordu. Yalnız gazetecilerle ve milletvekilleriyle konuşurken canlanıyor, kutsal vatan topraklarının her tepesi için ayrı ayrı savaş verileceğini, Anadolu'nun içlerine hattâ doğu-

suna çekilmek zarureti olsa bile kimsenin silâhını bırakmayacağını ifade ediyordu¹⁸.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

Mustafa Kemal, Başkumandanlık görevini üzerine alabileceğine dair Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir önerge verdi. Bilindiği gibi, Başkumandanlık Padişahın şahsında idi. Kendisi, bu selâhiyeti vekâleten ve süresi sınırlı olmak sûretiyle isteme dirayetini gösterdi. "Hâkimiyeti milliyenin sadık bir hadimi olduğunu millet nazarında bir daha teyit için, salâhiyetinin üç ay gibi kısa bir müddetle" karara bağlanmasını isteyen kendisiydi. Üç ay, Türkiye'nin kader çizgisini belirleyecekti.

Başkumandan seçilince, kürsüye çıkarak şu konuşmayı yaptı: "Efendiler: Zavallı milletimizi esir etmek isteyen düşmanları behemehal mağlûp edeceğimize dair olan emniyet ve itimadım bir dakika olsun sarsılmamıştır. Bu dakikada, bu inancımı size karşı, bütün millete karşı, bütün âleme karşı ilân ediyorum¹⁹."

Düşmanı yeteneğine dair olan inancı sebebiyledir ki, Ankara'da Türk maarifinin müfredat programlarını yapacak ve teşkilâtını düzenleyecek Maarif Kongresini toplamıştı. Böyle bir inanç olmasaydı, istikbalde, yeni neslin nasıl yetiştirileceğine, vasıflarının nasıl olması lâzım geldiğine ve öğretmenlere düşen görevlerin ne olacağına dair fikirlerini açıklamalarını çok erken ve yersiz bulmak mümkündür. Fakat, Türk milletinin düşmanı yeneceğine ve vatanı kurtaracağına dair olan fikir, bir iman halini alınca, bu kongrenin, düşmanın Eskişehir üzerine üç koldan taarruz ettiği bir zamanda yapılması, istikbale ümitle bakmanın mânâsını üzerinde taşımaktadır.

Burada, Yunan Kralı Konstantin'in düşünce tarzını ve tavrını dile getiren, bütün Türk milletinin bilmesi gerekli bir tabloyu çizmek, Sakarya Meydan Muharebesinin mânâsını anlamak, hattâ, Sayın Evren'in, 12 Eylül harekâtından evvelki iki yıl içinde verilen ölü ve yaralı miktarlarını Sakarya Meydan Muharebesinde verilen şehit ve yaralı miktarlarıyla karşılaştırmasına yeni bir yorum getirmesi bakımından önemlidir.

18) Ergin, a.g.e., 119, 120 nci sayfalar.

19) Prof. Dr. Feridun Ergin, a.g.e., sayfa 120.

Mustafa Kemal'in Başkumandan olarak Mecliste yaptığı konuşmadan sonra memleket tepeden tırnağa seferber oldu. Müezzinler minarelerin şerefelerinde, hatipler câmilerin minberlerinde görünümleri Türk bayrağı altında toplanmağa çağırıldılar.

Mustafa Kemal 11 Ağustosta cepheye gitti. İlk karargâhını Karadağ'da kurdu.

Karadağ Polatlı'nın yakınıdaydı. Suyun karşı kıyısında Sakarya ile Porsuk'un birleştiği yerde Yassihöyük vardı. Yassihöyük'ün tarihteki adı Gordium veya Gordion idi. Efsaneye göre, Zeus'un çağrısı üzerine Gordius adındaki bir Frikyalı köylü burasını kurmuş ve kral olmuştu. Kağnısını, yaptırdığı tapmağın direğine koşum kayışlarıyla bağlamış ve kim düğümü çözebilirse Asyaya hâkim olabileceğini söylemişti. O vakitler Asya denince kastedilen genellikle Anadolu idi.

Makedonyalı İskender hakkında bu konuda üç rivayet vardır. Birincisine göre, İskender düğümü çözmeği başarmıştır. İkincisine göre, kılıcıyla parçalamıştır, üçüncüsüne göre, tapmağın direğini sökerek kaynıyı çıkarmıştır²⁰.

Yunan Kralı Konstantin de, Anadolu'yu fethetmeğe hazırlanmıştı, Gordionda atını tapmağın bulunduğu yere sürmüş ve sembolik olarak İskender'in jestini tekrarlamıştı. Yunan Kralı Konstantin hem Haçlı İngiliz Kralı Richard'ı hem de Makedonyalı İskender'i taklitle, Haçlı zihniyetinin mümessili olduğunu bütün Batı âlemine gösteriyor, İskenderi taklitle de, Anadolu'ya hâkim olacağı inancını vurguluyordu. Konstantin'in hedefi, Yunan ordusunun parolası Ankara idi²¹.

Konstantin Makedonyalı değildi. Fakat karşısındaki kuvvetlerin Başkomutanı Mustafa Kemal Makedonya doğumlu idi. 22 gün 22 gece süren Sakarya meydan Muharebesinde düşman kuvvetleri geri püskürtülmüştü. Millî Mücadelenin bu bölümünde Feyzi Paşa'nın durumunu da bir iki cümle içinde özetlemek yerinde olur. Feyzi Paşa, birlikleri cepheye mevzilendiriyor ve harekâta hazırlıyordu. En kritik anlarda bile kendinden emin ve sakin görünüşü askerinin moralini yükseltiyordu. Muharebe esnasında birlikleri dolaşılıyor ve namazını çok defa düşman ateşinden koruyan bir kaya arkasında kılıyordu²².

20) Feridun Ergin, a.g.e., sayfa 121.

21) Feridun Ergin, a.g.e., sayfa 122.

22) Feridun Ergin, a.g.e., sayfa 124.

Minarelerde müezzinler ezanlarıyla, minberlerde hatipler hutbeleriyle cephelerde kumandanlar namazlarıyla, asker silâhıyla Allah Allah nidalarıyla Sakarya Meydan Muharebesini kazanmıştık. Kral Konstantin, 1897 yılında Gazi Ethem Paşa kuvvetlerine mağlûp olduğu gibi, 24 yıl sonra Sakaryada, Gazi Mustafa Kemal Paşa kuvvetlerine mağlûp olmuştu. Bu muharebe, ilmin, tekniğin, askerî tecrübenin ve imanın zaferini sembolleştiriyordu. İşte, millî mücadele ruhu bu idi. Millî eğitimde temellendirilmesi gerekli ruh da budur. Mustafa Kemal'in Maarif Kongresindeki "Kültür zeminle mütenasıptır, o zemin milletin seciyesidir" sözü de, millî mücadele ruhunu, tarihin derinliklerinden gelen, bir kültürün neticesi olan bu ruhun kelimelerle ifadesinden başka birşey değildi.

HEYETİ İLMİYE TOPLANTILARI

Mustafa Kemal'in, Türk eğitimine çizdiği bu yön, İstiklâl harbi kazanıldıktan, ve Yunanlılar İzmir'de denize döküldükten sonra, 15 Temmuz -15 Ağustos 1923 tarihleri arasında toplanan "BİRİNCİ HEYETİ İLMİYE" tarafından Türk millî eğitiminin temeli haline getirilmiştir. Birinci Heyeti İlmiyenin ele aldığı konulardan bazıları şunlardı:

"Millî kamus ve sarf, millî mûsıkî, millî lisan ve edebiyat, millî tarih kütüphanesi, millî hazineyi evrak, millî tarih coğrafya enstitüleri, etnoğrafya müzesi, millî müze, dinî eğitim v.s."

Dikkat edilirse, konular hep "MİLLÎ" kelimesiyle başlamaktadır. Bu da, Mustafa Kemal döneminde, Türk millî eğitiminin yalnız ve yalnız milliyetçilik temeli üzerine oturtulduğunu göstermektedir. Millî Devletin, Millî Türkiyenin, Millî Mücadelenin eğitimi de millî olacaktı ve öyle oldu. Bunun başka yolu yoktur. Bu yoldan sapıldığı an, dejenere oluşun bütün unsurlarının tohumları atılmış ve zamanla gelişme imkânları hazırlanmış olurdu.

1924 yılında toplanan "İKİNCİ HEYETİ İLMİYE", 1926 yılında toplanan "ÜÇÜNCÜ HEYETİ İLMİYE" Birinci Heyeti İlmiyenin kararları ve koyduğu millî temellere göre, Türkiyenin Millî Eğitim Bakanlığına gerekli şekli vermiş, Kanun, yönetmelik ve müfredat programları çalışmaları yapılmış, böylece 16-21 Temmuz 1921 ta-

rihinde Ankara'da toplanan Muallimler Kongresinin, harp sebebiyle tamamlayamadığı işler tamamlanmış, Mustafa Kemal'in bu tarihî nutku istikametinde çalışmalar yapılmıştır.

MİLLÎ MÜCADELE RUHUNUN ZAYIFLAMASI - ATATÜRK YOLUNDAN VE MİLLİYETÇİLİKTEN UZAKLAŞMA

Ne yazık ki, 1939 yılında Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in başkanlığında toplanan BİRİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞÜRASI, milliyetçilik ve milli mücadele ruhu üzerine oturtulmuş bulunan ve Mustafa Kemal tarafından temellendirilmiş, programının ana hatları İstiklâl Harbinin içinde çizilmiş olan millî eğitimimizin temellerini saptırmak ve değiştirmek sûretiyle hümanizm üzerine oturtmuştur. İşte bu tarihten sonra Türk okulunda Millî Mücadele Ruhu ve millî duygular zayıfladı. Türk okulunda, Türk çocuklarına, Türk kültürü aktarılacağına, Türk kültürünün davranışları kazandırılacağına, Mustafa Kemal'in zararlı neticelerinden kaçınılmasını istediği yabancı kültür değerleri aktarılacak istendi. Sosyal veraset yoluyla ailede alınan Türk kültür değerleri ile, okulun verdiği yabancı kültür değerleri, çocuklarımızın ruhlarında anarşinin ve inançsızlığın doğmasının sebebi oldu. Ayrıca, Atatürk döneminde Türk tarihî mihrine oturtulan tarih müfredat programları, Yunan ve Roma tarihlerine büyük yer ayıran programlara yerini terk etti. Türk çocuğu, Türk mitolojisi yerine, Yunan mitolojisini öğrenmek zorunda bırakıldı. San'at Yunanlının, ilim ve medeniyet Yunanlınınındı. Türk yalnız kılıç sallayan, harbeden bir kimse durumuna düşürülmüştü. Atatürk'ün tarih tezinde dünyaya medeniyet götüren Türk'ün yerini, Yunanlı almıştı. Buna 1950 lerden sonra başlayan ve giderek artan tâvizler neticesindeki bilgi zayıflığı da binince, ruhsuz, bilgisiz, inançsız, kendi tarihinden, kültür ve medeniyetinden kopmuş, kendisine yabancılaşmış, kendini ve millî benliğini unutmuş, millî değerlerden uzak ne olduğu belli olmayan bir nesil yetişmişti.

Mustafa Kemal'in 20 Mart 1923 tarihinde Konya Türk Ocağında gençlere, 2 Eylül 1924 tarihinde Samsun İstiklâl Ticaret mektebinde öğretmenlere, Türk milletinin millî benliğinin unutturulması konusunda çizdiği tablo yeniden tekrarlanmıştı.

Gene Mustafa Kemal'in 16 Temmuz 1921 tarihinde, İstiklâl Harbimizin en karanlık günlerinde yaptığı şu tespit tekrarlanmıştır: "Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin tarihî tedenniyatında en mühim bir âmil olduğu kanaatmdayım". 1939 tarihinden sonra takip olunan millî eğitimdeki düşünce tarzı, bugünü hazırlayan en önemli faktördür.

Kısaca belirttiğimiz bu hususlar, Türk millî eğitiminin mantık yapısıyla, tarih anlayışıyla, millî değerlerdeki tutumu ile GAZÎ MUSTAFA KEMAL'den ve ATATÜRK yolundan ne kadar uzaklaştığını apaçık göstermektedir.

Fizik ilminin prensiplerinden biri de "Tabiat boşluktan hoşlanmaz" ifadesinde toplanmıştır. Fizik tabiat için doğru olan bu prensip, fikrî ve mânevî hayat için de doğrudur. Ruhları ve kafaları boş yetişen çocuklarımızın ruhlarını hakiki inançlar yerine batıl inançlar, Mustafa Kemal'in ifadesiyle, hurafeler, kafalarını da yabancı fikirlerle bu fikirlerin sahipleri işgal etti. Çocuklarımız, kendilerine önderlik edecek insanları, kendi cemiyetlerinden, kendi tarihlerinden seçecekleri yerde, yabancılardan seçmeğe, yabancılara lider olarak almağa başladılar. Türkiye dışındaki mihraklara (Moskova, Pekin v.s.) bağlandılar. Değer hükümlerindeki karışıklıktan doğan ruhlardaki bu anarşi ve inançsızlık da buna inzimam edince bu memleketin evlâtları, ellerinde silâh, anarşinin ve terörün, dış güçlerin, Türkiye topraklarında hak iddia edenlerin âleti haline geldiler. Kendi devletlerini yıkma gayreti içine girdiler. Artık Türk cemiyeti, Türk içtimaî yapısı bir hastalığın pençesine düşmüştü. Türk öğretmeni, malûm ve meşhur bir öğretmen derneğinin — ki Genel Başkanı Avrupaya kaçmış ve Türk vatandaşlığından çıkarılmıştır — sol ideolojik fikirlerin, fraksiyonların cirrit attığı bir yer haline gelince, Atatürk'ün öğretmenden istediği, arzuladığı misyonu ifa edemez oldu. Bu dernek, öğretim dili birliğini yıkma gayreti ile, Atatürk yolundan tamamen uzaklaşmıştı. Millî eğitimde vuku bulan Mustafa Kemal yolundan ve millî mücadele ruhundan bu uzaklaşma, Devlet Başkanı Sayın Kenan Evren'in ifadeleriyle, Türkiye'yi "örtülü harp" içine sürükledi. Bu harp, Türk milletinin desteği ile, Türk ordusu tarafından halen sürdürülmektedir.

KURTULUŞ MEKTEPTEDİR

Kurtuluş yolunu gene Mustafa Kemal'in sözlerinde bulmak mümkündür.

Mustafa Kemal'in büyük zaferini kutlamak üzere İstanbul'dan Bursa'ya giden kalabalık öğretmenler grubu ile, Bursa öğretmenlerine, Mustafa Kemal, Şark tiyatrosunda 27 Ekim 1922 gecesinde hitabetmiştir. Bu hitabesinde, sanki Türkiye'nin 12 Eylül harekâtından evvelki durumuna işaret ediyormuş gibi, sözlerinin başlangıcında, hem millet ricalinden (mevki sahibi, lider durumunda olanlardan) ve cemiyetin düşebileceği felâketten, felâketin sebeplerinin, o millette meydana gelen içtimaî hastalıktan doğabileceğinden bahsediyordu. Mustafa Kemal, günümüze ışık tutan bu konuşmasında şunları söylemişti:

“Bir milleti düçar olduğu herhangi bir felâketten kurtarmakta, bir milleti irşad etmekte, ricalinin haiz olduğu ehemmiyet gayr-i kabili imkândır. Hattâ diyebiliriz ki, bugünü görmek, millet ricalinin iffet ve namusu, gayret-i milliyenin vatanperperanesi bilhassa menafii istihkar hisleri sayesinde müyesser olmuştur. Fakat bugün vasıl olduğumuz nokta, halâsı hakiki noktası değildir. Bu fikrimi izah edeyim: Bir milletin maruzu felâket olması demek, o milletin hasta, mariz olması demektir... Binaenaleyh halâs, heyeti içtimaiyedeki marazı teşrih ve tedavi etmekle elde edilir. Marazın tedavisi ilmî ve fennî bir tarzda olursa şifabahş olur. Yoksa, bilâkis maraz müzmin olur ve gayri kabili tedavi bir hale gelir. Bir heyeti içtimaiyenin marazı ne olabilir? Milleti, millet yapan, terakki ve tefeyyüz ettiren kuvvetler vardır: Fikir kuvvetleri ve içtimaî kuvvetler...

Fikirler, mânasız, mantıksız safsatalarla mâli olursa, o fikirler marizdir. Kezalik hayatı içtimaiye akıl ve mantıktan âri, bifaide ve muzir bir takım akideler ve an'anelerle meşbu olursa meflûc olur.

Evvelâ fikir ve içtimaiyat kuvvetlerinin menbalarını tathirden başlamak lâzımdır. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için, hamiyet, hüsnüniyet, fedakârlık elzem olan evsafandır... Fakat bir heyeti içtimaiyedeki marazı görmek, onu tedavi etmek, heyeti içtimaiyeyi asrın icabatına göre terakki ettirebilmek için, bu evsaf kâfi gelmez; bu evsafın yanında ilim ve fen lâzımdır. İlim ve fen teşeb-

büsatının merkezi faaliyeti ise "MEKTEP" tir. Binaenaleyh mektep lâzımdır. Mektep namını hep beraber hürmetle, tâzimle zikrederim. Mektep genç dimağlara, insanlığa hürmeti, millet ve memlekete muhabbeti, şerefi, istiklâli öğretir... İstiklâl tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için takibi muvafık olan en salim yolu belletir... Memleket ve milleti kurtarmağa çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuskâr mütehasıs ve birer âlim olmaları lâzımdır. Bunu temin eden mekteptir.

Hanımlar, Beyler; memleketimizin en mamur, en lâtif, en güzel yerlerini üç buçuk sene kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı mağlûp eden sırrı nerededir, bilirmisiniz? Orduların sevk ve idâresinde ilim ve fen düsturlarını rehber ittihaz etmektir. Milletimizi yetiştirmek için asıl olan mekteplerimizin, dârülfünûnlarımızın, teessüsünde aynı meslekî takip edeceğiz. Evet, milletimizin siyasî, içtimaî hayatında, milletimizin fikrî terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır. Mektep sayesinde, mektebin vereceği ilim ve fen sayesinde ki, Türk milleti, Türk sanatı, Türk iktisadiyatı, Türk şiir ve edebiyatı, bütün bedayiiyle inkişaf eder.

Hanımlar, Beyler!

Görülüyor ki, en mühim feyizli vazifelerimiz maarif işleridir. Maarif işlerinde behemehal muzaffer olmak lâzımdır. Bir milletin halâsı hakikisi ancak bu sûretle olur. Bu zaferin temini için hepimizin yek can ve yek fikir olarak esash bir program üzerinde çalışması lâzımdır. Bence bu programın esash noktası ikidir:

1. Heyeti içtimaiyemizin ihtiyaca tetabuk etmesi,
2. İcabatı asriyeye tevafuk etmesidir.

Muallim Hanımlar, muallim Beyler! Bütün bu hakikatlerin milletçe hüsnü hazmedilebilmesi için herşeyden evvel cehli izale etmek lâzımdır. Binaenaleyh maarif programımızın, maarif siyasetimizin temel taşı, cehlin izalesidir.

Bu izale edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan umumî olan cehli izaleye çalışmakla beraber, diğer taraftan hayatı içtimaiyede bizzat âmelî, müessir ve müsmir uzuvlar yetiştirmek lâzımdır. Bu da ilk ve orta tedrisatın amelî bir tarzda olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede heyeti

içtimaiyeler iş adamlarına, sanatkârlarına malik olur. Bittabi dehayı millimizi inkişaf ettirecek, hislerimizi lâıyk olduğu dereceye isâl için âli meslek erbabını da yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı tahsil derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Hanımlar, Beyler!

Kat'iyen bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler za-yıftır, marızdır. Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esash olarak şunları öğreteceğiz:

1. Milletine,
2. Türkiye devletine,
3. Türkiye Büyük Millet Meclisine,

düşman olanlarla mücadele esbap ve vesaitiyle mücehhez olmayan milletler için hakkı beka yoktur. Mücadele lâzımdır.

Hanımlar, Beyler!

Ordularımızın ihraz ettiği zafer, sizin ve sizin ordularımızın za-feri için zemin hazırladı... Hakiki zaferi siz ihraz ve idame edeceksiniz ve behemehal muvaffak olacaksınız. Ben ve sarsılmaz imanla bütün arkadaşlarım, sizi takip edeceğiz ve sizin tesadüf edeceğiniz mevamii kıracağız"²³.

ASKER ORDUSU - İRFAN ORDUSU

Mustafa Kemal 24 Mart 1923 tarihinde Kütahya'da lise binasında verilen çay ziyafetinde öğretmenlerle yaptığı konuşmada,, öğretmenlerin değerini ve vazifelerinin kudsiyetini, önemini belirtmiş, şöyle demiştir:

"..... heyeti içtimayimizi hedefi hakikate, hedefi saadete isâl için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin istikbalini yoğuran irfan ordusu. Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, âlidir, feyizlidir, muhteremdir, fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi yekdiğerine müreccahtır. Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de hayatıdır.

23) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Sayfa 42, 43, 44, 45, 46.

Yalnız siz, irfan ordusu mensupları, sizlere mensup olduğunuz ordunun kıymet ve kudsiyetini anlatmak için şunu söyleyeyim ki, sizler, ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp, niçin öldüğünü öğreten bir orduya mensupsunuz.

Muhterem Muallime Hanımlar ve Muallim Beyler, biz iki ordu-
dan birincisine, vatanı çiğnemeğe gelen düşman karşısında kan akı-
tan birinci orduya, bütün dünya bilir ve bütün dünya şahid oldu
ki, pek mükemmelen malikiz. Vatanın dört sene evvel düştüğü bü-
yük felâketten sonra, yoktan var olan bu ordu, vatanı yok etmeğe ge-
len düşmanı vatanın harimi ismetinde boğup mahvetti. Yalnız işi-
miz, yalnız bu orduya malikiyetle bitmiş, gayemiz yalnız bu ordu-
nun zaferiyle hitama ermiş değildir. Bir millet irfan ordusuna malik
olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde
ederse etsin o zafelerin payidar neticeler vermesi ancak irfan ordu-
siyle kaimdir. Bu ikinci ordu olmadan birinci ordunun semeratı uful
eder. Milletimizi hakiki saadet ve selâmete isâl etmek istiyorsak ve
milletimize emin ve müstefiz bir âti bahşeylemek istiyorsak, bizi
ölümünden kurtaran ve hayata götüren bugünkü şekli idâremizin ebe-
diyetini istiyorsak, bir an evvel büyük, mükemmel, nurlu bir irfan
ordusuna malik olmak zaruretinde bulunduğumuzu inkâr edemeyiz.

Arkadaşlar, asker ordusuyla irfan ordusundaki müşahebet ve mu-
tabakatı arzetmiş olmak için şunu ilâve edeyim: kıymetli bir eserde
ordunun ruhu, heyeti zabitan ve kumanda heyetidir, deniliyor. Haki-
katen böyledir. Bir ordunun kıymeti zabitan ve kumanda heyetinin
kıymeti ile ölçülür. Siz muallime hanımlar ve muallim beyler, sizler
de irfan ordusunun zabitan ve kumanda heyetisiniz. Sizin ordunuzun
kıymeti de sizlerin kıymeti ile ölçülecektir. İstiklâl Mücadelesinde üç
dört senedir, düşmanı topraklarımızda mahvetmek için, yaptığımız
harpte ordunun ruhu olan zabitan ve kumanda heyet ve erkânı kıy-
metlerinin yüksekliğini nasıl ibraz ve ispat etmişse, bundan sonra
yapacağımız nur ve inkılâp mücadelesinin, milletimize bir karanlık
gibi çöken cehli umumîyi mağlûp ve maklûr etmek harbinde dahi
irfan ordusunun ruhu olan siz muallime hanımlar ve muallim beylerin
ayrı kabiliyeti ihsas ve irae edeceğinize eminim²⁴.

24) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, sayfa 163, 164, 165.

Öğretmenlerin, eğitimci olarak, yeni nesli yetiştirmekteki görevlerini ve misyonunu 25 Temmuz 1924 tarihinde Muallimler Birliği Kongresi üyelerine söyledikleri nutukta apaçık görüyoruz:

“Muallimler;

Yeni nesli; Cumhuriyetin fedakâr muallim ve mürebbileri, sizler yetiştireceksiniz, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eseğin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle mütenasip bulunacaktır. Cumhuriyet; bedenen kuvvetli ve yüksek seviyeli muhafızlar ister. Yeni nesli, bu evsaf ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir. Mümtaz vazifenizin ifasına âli himmetlerle hasrı mevcudiyet edeceğinize aslâ şüphe etmem.

..... biliyorsunuz ki, noktai nazarların, programların kat'i ve vazıh olması çok mühim olmakla beraber feyiz ve eser verebilmesi, onların muktedir, müdrik ve fedakâr muallimlerimiz tarafından mekteplerimizde çok büyük dikkat ve himmetle tatbikine vâbestedir. İşte bilhassa sizden rica edeceğim husus budur. Sizin muvaffakiyetiniz, Cumhuriyetin muvaffakiyeti olacaktır.

Arkadaşlar, yeni Türkiye'nin birkaç seneye sığdırdığı askerî, siyasî, idâri, inkılâbat sizin, muhterem muallimler, sizin içtimâî ve fikrî inkılâptaki muvaffakiyetinizle teyit olunacaktır. Hiçbir zaman hatırlığınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden “fikri hür, vicdanî hür, irfanî hür” nesiller ister”²⁵.

12 Eylül harekâtıyla asker ordusu, görevini yapmış ve yapmaktadır. Halen ordunun görevi bitmiş değildir. Fakat, Mustafa Kemal'in İRFAN ORDUSU adını verdiği öğretmenler, askerlerin başarısını devam ettirebilecekler midir? Çünkü, 12 Eylül harekâtının başarısı ve devamı, askerlerin işi bittikten sonra öğretmenlerin işi olmuş oluyor.

Genel olarak —müstesnalari hariç— bölük pörçük olmuş, yalnız maddî menfaatını düşünen, feragat ve fedakârlık duygularından uzaklaşmış, yabancı ideolojilerin bataklığına saplanmış, hızlandırılmış öğretim adı verilen bir sistemle bilgisiz ve cahil yetiştirilen öğretmenler bugün görev başındadırlar. Bu vasıfta olan öğretmenlerin, irfan ordusu haline gelmesi, Türk milletinin bunların elinde istikbale emin adım-

25) a.g.e., sayfa 172, 173.

larla yürümesinin ve Cumhuriyetin bunlar eliyle korunabileceğine inanmanın ne dereceye kadar mümkün olabileceği şüphesi her an mevcuttur.

NETİCE

Mustafa Kemal'in millî eğitimle ilgili görüşlerini, düşüncelerini, Türk millî eğitimine vermek istediği yönü anlayabilmek ve anlatabilmek için Millî Mücadele Ruhunu tespit etmemiz gerekiyordu. Bunun için, uzaklaştığımız, unuttuğumuz ve gençlerimizin bilmediği bu ruhu anlatabilmek için yazımızı biraz uzatmak zarureti hâsıl oldu. Çünkü daha evvelde ifade ettiğimiz gibi bu ruhu anlamadan, Mustafa Kemal'i, kendi realitemizin bir neticesi olan Kemalizmi, Atatürkçülüğü anlamak mümkün değildir. Konumuzu işlerken, Millî Mücadele Ruhunu, o günkü hava içinde sunmağa çalışırken, diğer taraftan da, Mustafa Kemal'in kendi konuşmalarını ele aldık. Millî Mücadele ve Mustafa Kemal gerçeğini saptırmamağa çalıştık. Çünkü, Türkiyemizde 1939 yılından başlayarak 1950 yılına kadar, Mustafa Kemal'i unutturma dönemine şahit olduk. Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu olan Gazi Mustafa Kemal'in, ölümünden sonra, paralardan, pullardan ve resmî dairelerden fotoğraflarının nasıl yok edildiğini gözleriyle gören ve yaşayan bir neslin insanlarıyız. Daha sonraki dönemlerde Atatürk'ün düşünce ve hareketlerinin nasıl saptırıldığını, yanlış yorumlarla Türk çocuklarına sunulduğunu, okumak ve görmek şansızlığımı da tattık. Atatürk adı kullanılmak sûretiyle, Atatürkçülüğün nasıl tahrif edildiği, halen devam edegelen olaylardandır.

Yazımız, başlıkta da belirttiğimiz gibi, Atatürk'ün eğitim alanındaki fikirlerini aktarmak, müfredat programları, okul ve öğretmenler hakkındaki düşüncelerini yeniden ortaya koymaktan ibaretti.

Eğitim dendiğinde — tabii kastedilen devlet eliyle yürütülen eğitimidir — fizikî kapasitesi ihtiyaca cevap verecek şekilde düşünülen bir okul (İlkokuldan üniversiteye kadar, üniversite dahil), müfredat programları ve öğretmen ya da öğretim üyeleri hatıra gelir. Bu üç unsurun kemal halinde olması, eğitimden istenen neticenin, en iyi şekilde elde edilmesine sebep olur. Bir de, bunlara dördüncü unsur olarak derslerde takip edilecek genel ve özel öğretim metotlarını ilâve edebiliriz.

Eğitimde elde edilmek istenen netice, gayeyi; müfredat programları, öğretmen, okul ve metotlar da araçları ifade ederler.

Mustafa Kemal 16 Temmuz 1921 tarihinde Ankara'da toplanan Maarif Kongresinde, ilk defa, "milletimizin geri kalışında, çöküşünde, o güne kadar takip olunan eğitim ve öğretim usullerinin en mühim âmil" olduğu kanaatında olduğunu belirtmekle, maarifin önemini dile getirmiştir.

Ayrıca, Türk milletinin geri kalışını, sefaletlerden ve mahrumiyetlerden kendini kurtaramayışını, 20 Mart 1923 tarihinde Konya Türk Ocağında gençlere, 22 Eylül 1924 tarihinde Samsun İstiklâl Ticaret mektebinde öğretmenlere yaptığı konuşmada, milletimizin, milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş, kayıtsızlık göstermiş oluşunda, bütün kabahatımızın kendimizi, kendi benliğimizi, ruhumuzu, diماغımızı unutmaklığımızda bulunduğunu, eğer dünyanın bize hürmet etmesini istiyorsak, evvelâ kendi benliğimize ve milliyetimize hürmeti his olarak, fikir olarak ve bütün davranış ve hareketlerimizle göstermek mecburiyetinde olduğumuzu, çünkü, millî benliğini bulamayan milletlerin başka milletlerin avı haline geldiğini, bunun için millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmamaklığımızı, böylelerine "Türküm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi" dedüğümüz takdirde hakiki kurtuluşa erebileceğimizi söylemek sûretiyle, gençlikte ve okulda öğretmenlerin verecekleri terbiyede ilk defa millî benliğin millî şuurun uyandırılmasını, millî mevcudiyetimize düşman olanlara karşı mücadele ruhunun daima ayakta tutulmasını istemek sûretiyle, Türk millî eğitiminin temeline MİLLİYETÇİLİK fikrini oturtmuş oluyordu.

3 Mayıs 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunan birinci hükümet programında: "Maarif işlerinde gayemiz çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her mânasiyle dinî ve millî bir hale koymak" şeklinde ifade edilmek sûretiyle, millî mücadele ruhunu terkip eden, Şehit, gazi, aile namusu, vatan sevgisi gibi milletimizi var eden millî ve dinî değerlerle, kavramlar birbirlerinden ayrılmamış oluyordu. İç içe girmiş ve milletimizin ruhunun derinliklerinde yer etmiş, milletimizin asırlardan beri an'aneleri haline gelmiş olan bu değerleri ayırmak mümkün değildir. Çünkü, Türk varlığını maddî ve mânevî cephesiyle, san'atıyla, ilmi ile, siyasetiyle, İslâmiyetsiz anlamaya da anlatmaya da imkân yoktur. Bu, milletimizin gerçeğidir.

Dinî ve millî değerler birbirlerinden ayrılmak istendiği zaman, millet, İstiklâl Harbini omuzlayan millet olmaktan çıkar, başkalaşır ve kendine yabancılaşır. Onun için Mustafa Kemal, 16 Temmuz 1921 tarihinde Ankara'daki Maarif Kongresinde yaptığı konuşmada ilk olarak müfredat programlarından bahsetmiştir. Bu programın adına da MİLLÎ TERBİYE PROGRAMI demiştir. Böyle bir program yapılırken, bir temel fikrin, düşüncenin veya bir müessesenin üzerine oturtulması gerekiyordu. Fikir ve düşünce MİLLİYETÇİLİK, Türk milletinin millî benliğine, millî ruhuna, millî düşüncesine, millî şuuru kavuşması için üzerine oturtulacağı müessese de, millî seciyemiz ve tarihimize orantılı olan KÜLTÜR idi. Kültür kelimesini Mustafa Kemal bu konuşmasında açıklığa kavuşturmuş, "Kültür zeminle mütenasıptir, o zemin de milletin seciyesi (karakteri) dir" demiştir. Bu hale göre, kültürü başka muhitlerde, yabancı ülkelerde değil, kendi millî köklerimizde ve milletimizin tarih içinde yoğrulan karakterinde bulacaktık. Bu karakteri de, dinî ve millî değerler, an'aneler varetmiştir. Mustafa Kemal, yalnız bunu söylemekle kalmamış, yabancı kültürlerden uzaklaşılmasını, çünkü yabancı kültürlerin tahrip edici neticelerinin tekrarlanabileceğini ifade etmiş ve çocuklarımıza, yabancı unsurlarla mücadele etme, millî fikirlerimize muhalif olan fikirlere karşı şiddetle ve fedakârane müdafaa zaruretinin gençlerimize telkin edilmesinin lüzumlu olduğunu, yeni nesle bu vasıfların ve kabiliyetlerin muhakkak verilmesini (zerk edilmesini) istemiştir. Bağımsız ve mes'ut yaşamak isteyen milletler, bu vasıfların millet gençlerine aktarılmasını, yabancı fikirlerden uzak yetiştirilmelerini, muhakkak talep ederler. Ayrıca, bunlarla birlikte, gençlere fazilet aşkı, düzenli fikir ve disiplin verilmeli; istikbal için hazırlanan vatan evlâtlarına, karşlarına çıkabilecek müşküller karşısında yılmadan, sabır ve metanetle çalışmaları, silâhlı mücadelede olduğu gibi, fikrî mücadelede de kudretli olacak şekilde yetiştirilmelidirler.

Bu konuşmada Türk millî eğitiminin ilkeleri ve hangi neticenin elde edilmesi lâzım geldiği, yâni gayesi, gençlerin vasıfları sayılmak sûretiyle, yapılacak müfredat programlarının ana hedefleri ve öğretmenlerin vazifeleri açıklanmıştır. İşin teferruatı ise, mütehasıslara bırakılmıştır.

Fakat, Atatürk, Türk milletinin, millî benliğini bulması için bu sözlerle yetinmemiş, Türk Tarih Tezini ortaya atmıştır. Bu tezle,

Türkiye'nin yeniden Türkleşmesi gayretini göstermiştir. Bu hareket millî mücadele ruhunun, İstiklâl Harbimizin kültür alanındaki devamından başka bir şey değildi. O halde, Tarih müfredat programları da, bu teze uygun olarak geliştirilmelidir. Bu hareket, yukarıda Atatürk'ün çizdiği eğitim programının bir parçası ve tamamlayıcısıydı.

16 Temmuz 1921 tarihli konuşmasında millî eğitimin genel hatlarıyla esaslarını çizmiş olan Mustafa Kemal, 22 Ekim 1922 tarihinde, İstanbul'dan gelen kalabalık bir öğretmen grubuna ve Bursa öğretmenlerine yaptığı konuşmasında:

En mühim ve feyizli vazifelerimizin maarif işleri olduğunu, maarif işlerinde muhakkak muzaffer olmamız lâzım geldiğini, hakiki kurtuluşun bu yolla olacağını söyledikten sonra, okul programlarının:

1. İçtimaî heyetimizin ihtiyacına,
2. Çağın icabına uygun olması gerektiğini,
3. İlk ve orta öğretimin, hayat için lüzumlu iş adamları, sanat-kârlar yetiştirmenin görevi olduğunu, programlarının da buna göre düzenlenmesinin lüzumuna işaret etmiştir.

Gene bu konuşmasında, içtimaî hastalığa müptelâ bir cemiyetin hastalığının teşhis ve tedavisi için ilim ve fenne ihtiyaç olduğunu, bunun da öğrenilme yerinin mektep olduğunu sözlerine ilâve etmiştir. Bu hale göre MEKTEP:

1. Genç dimağlara insanlığa hürmeti,
2. Millet ve memlekete muhabbeti,
3. Şerefi, istiklâli,
4. İstiklâl tehlikeye düştüğü zaman, onu kurtarmak için takibi muvafık olan en salim yolu öğreten,
5. Memleketi, milleti kurtarmağa çalışanların mesleklerinde namuslu birer mütehassıs ve âlim olmalarını temin eden,
6. Milletin fikrî terbiyesinde rehber olan, ilim ve fenni veren,
7. Millî dehamızı geliştirecek, hislerimizi lâayık olduğu yüksek dereceye erdirecek, yüksek seviyeli meslek mensuplarını yetiştiren,
8. Çocuklarımıza vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, çocuklara esaslı olarak:

- a) Milletime,
- b) Türkiye devletine,
- c) Türkiye Büyük Millet Meclisine düşman olanlarla mücadele etmeği öğretecek yegâne yerdir.

İşte Atatürk'ün MEKTEP'ten ne anladığını ve ne istediği yukarıdaki ifadelerde apaçık belirtilmiştir. Bu hale göre, 1939 yılından bu yana mektep, Atatürk'ün 16 Temmuz 1921 tarihli nutkundaki çerçeve program da dahil olmak üzere Atatürk'ün istekleri istikametinde bir gençlik yetiştirebilmişmidir? Yoksa, Atatürk'ün, Türk millî benliğini uyandırmak için yaptığı bütün çalışmaları bir tarafa iterek, hümanist bir gençlik yetiştirmek sûretiyle, millî benliği giderek unutturma politikasına mı yönelmiştir? Olaylar bu soruların cevaplarını vermektedirler. Türk tarihî tablolarını, Türk büyüklerinin levhalarını depolara attıran zihniyet, Atatürk'ü ağızından düşürmese de, Atatürk'e ihanet eden zihniyettir. Bu zihniyet, Türk milletine, Türk devletine, Türkiye Büyük Millet Meclisine düşman olanlarla mücadele edecek gençliği yetiştirmek şöyle dursun, Türk milletine, Türk devletine, Türkiye Büyük Millet Meclisine düşman bir gençlik yetiştirmiştir. Bu olay tek başına, Türk millî eğitiminin, Türk okulunun Atatürk zihniyetinden ne kadar uzaklaştırıldığını apaçık gösteren örneklerden yalnız biridir.

Atatürk'ün nazarında öğretmenler irfan ordusunu meydana getirmektedirler. Öğretmenlerle ilgili fikirlerini Atatürk'ün 24 Mart 1923 tarihinde Kütahya'da öğretmenlerle yaptığı konuşmada, öğretmenlerin milletin istikbalini yoğuran irfan ordusu olduğunu, irfan ordusunun, vatanı düşman işgalinden kurtaran asker ordusunun niçin ölüp, niçin öldürdüğünü anlatıp mânâlandıran, asker ordusunun elde ettiği başarılı neticeler, eğer irfan ordusu olmazsa, ufûl edip, kaybolup, yok olacağını ifade ettikten sonra, kan akıtan Türk ordusunun pek mükemmel olduğuna bütün dünyanın şahit olduğunu, asker ordusunun zaferinin irfan ordusunun çalışmalarıyla devamlı olacağını bildirmiştri. Böylece, vatanı koruyan, kollayan, düşmandan kurtaran asker ordusu ile, memleketin istikbalini hazırlayan irfan ordusunun mukayesesini yaptıktan sonra, irfan ordusunun ruhunu öğretmenlerin teşkil ettiklerini söylemiş, milletimize emin ve feyizli bir gelecek vermek, bugünkü idâre şeklimizin ebediyen devamını istiyorsak, bir

an önce mükemmel ve nurlu bir irfan ordusuna malik olmak zaruretindeyiz demıştır.

Maarif hizmetimizin temel taşı olan cehlin yok edilmesi savaşının kazanılmasında ancak irfan ordusunun ruhu öğretmenlerin kabiliyeti önemli rol oynayacaktır.

Bu görüşlerini Mustafa Kemal, 25 Ağustos 1924 tarihinde Muallimler Birliği Kongresinde yaptığı şu konuşma ile tamamlamıştır: Yeni nesli Cumhuriyetin fedakâr muallim ve mürebbileri yetiştirecektir. Cumhuriyet bedenen kuvvetli ve yüksek seviyeli muhafızlar ister. Öğretmenin başarısı, Cumhuriyetin başarısıdır. Çünkü, programları tatbik eden öğretmenlerdir. Cumhuriyet, öğretmenlerden “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür” nesiller istiyor.

Atatürk’ün Türk öğretmenlerine verdiği değer, Türk öğretmene olan güveni böyledir. Bu değer ve güven sebebiyledir ki, Türk öğretmenin omuzlarına, Cumhuriyeti, milleti ve devleti koruyacak nesiller yetiştirme görevini yüklemiştir. Hattâ daha da ileri giderek, asker ordusunun zaferinin devamını Türk öğretmenlerinden beklemiştir.

Bugünkü Türk öğretmenleri —müstesnalari hariç— böyle bir güvene, bu kadar yüksek ve ulvî bir görevi yüklenecek mânevî güce sahipmidir? sorusuna müspet cevap vermek biraz zordur. Çünkü devlet yıkıcılarının, bölücülerin içinde daima öğretmenlere rastlanmıştır. Hem de lider seviyesinde, Yalnız ilk, orta ve lise öğretmenlerinde değil, üniversite öğretim üyesi profesörler de, devlet yıkıcısı anarşistlerin içinde görev yapan unsurlar halinde yakalanmışlar ve Türk adaleatine teslim edilmişlerdir.

Bugün vatani iç düşmandan kurtarmağa çalışan asker ordusu çalışma ve çarpışmalarını sürdürmekte ve kanını akıtmaktadır. Fakat, yarın, bu başarısının devamını haklı olarak öğretmen ordusundan isteyecektir. Fakat, hangi öğretmen ordusu bu başarının sorumluluğunu yüklenecek ve istikbale doğru götürebilecektir? Bu noktada derin derin düşünmek ve her dereceli okul öğretmen adaylarını çok iyi tespit etmek, elekten geçirmek gerekmektedir. Mevcutları da, Atatürk’ün bu görüşü istikametinde süzmek ve bu görüş doğrultusunda olmayanları tasfiye etmek şarttır. Vatanın selâmeti için, akıtılan kanların boşa gitmemesi ve bu uğurda şehit olanların ruhlarının muazzep olmaması için bu yapılmalıdır.

Atatürk çizgisinin dışına çıkmış olan kızlarımızın eğitimine de kısaca temas ederek yazıma son vermek istiyorum. 21 Mart 1923 tarihinde Konya'da kadınlarla, 14 Ekim 1925 tarihinde İzmir Kız Öğretmen Okulunda yaptığı konuşmalarla Mustafa Kemal, kızlarımızın eğitimiyle ilgili fikirlerini bütün açıklığı ile belirtmiştir. Atatürk, Türk kadının giyiniş, davranış ve kıyafetlerinde ifrat ve tefritten uzak, Avrupanın mukallidi olmayan kızlar istemektedir. Kızlarımızın iyi birer Türk annesi olabilmeleri için, erkeklerden daha çok münever, feyizli, daha fazla bilgili, faziletli, iffetli, ahlâkta ağır ve vakur olmalıdırlar. Ancak bu vasıflarıyla Türk anası olmağa hak kazanırlar.

Türk kadının vazifesi, Türk'ü, zihniyetiyle, bazusu ile, muhafaza ve müdafaaya kadir nesiller yetiştirmektir. Bu vazifesi, çocuğu beşikte iken başlayacak ve devam edecektir. Türk kadını herşeyi ile daima yüksek olmalıdır. Çünkü milletin kaynağı, içtimâî hayatımızın esası kadındır.

Atatürk, Türk kadınının faziletli, vatana faydalı evlâtlar yetiştiren iyi valide olarak yetişmesini istemiştir. Bugün okullarımızda, kızlarımıza —şayet veriliyorsa— verilen eğitim ile yetişen kızlarımızın vasıflarıyla, Atatürk'ün kızlarımız için çizdiği vasıflar mukayese edildiğinde, genel eğitim konularında, millî eğitimin temel ilkelerinde ve gayesinde olduğu gibi bu konuda da Atatürk'ten, Kemalizm'den ne kadar uzaklaşıldığını dehşetle müşahede etmemek mümkün değildir.

12 Eylül harekâtıyla, her gün başarıya doğru giden Türk Ordusunun başarısının devamını istiyorsak:

1. Millî mücadele ruhunu okullarımızda canlı ve diri tutacak,
2. 3 Mayıs 1920 tarihli ilk hükûmet programındaki millî eğitime verilen gayeyi gerçekleştirmek,
3. Tarihin derinliklerinden getirdiğimiz millî ve dinî değerleri ve milletin karakterine uygun bir kültürü çocuklarımıza aktaracak, yaşatacak, davranışlar haline getirecek,
4. Mustafa Kemal'in 16 Temmuz 1921 tarihli konuşmasında ana hatlarını verdiği programı,
5. Atatürk'ün, Türk Tarih Tezini yeniden ele alarak çocuklarımıza millî benliklerini ve ruhlarını kazandıracak, bunun için 20

Mart 1923 tarihinde Konya Türk Ocağında, 24 Eylül 1924 tarihinde Samsun İstiklâl Ticaret Mektebinde yaptığı konuşmaları programlaştırmak;

6. 27 Ekim 1922 tarihinde Bursada yaptığı konuşmada MEKTEP'ten istediklerini gerçekleştirecek tedbirleri almak,

7. 24 Mart 1923 tarihinde Kütahyada, 25 Temmuz 1925 tarihinde Muallimler Birliği Kongresinde tasavvur ettiği ve büyük görevler yüklediği fedakâr Türk öğretmen ve terbiyecisini yetiştirecek biçimde öğretmen okullarını yeniden düzenlemek,

8. Türk kızlarını, 21 Mart 1923 tarihinde Konyada, 14 Ekim 1925 tarihinde İzmir Kız Öğretmen okulunda yaptığı konuşmalar doğrultusunda faziletli, iffetli, ahlâklı, münevver, Türklüğü koruyacak şekilde çocuklarını terbiye edebilen ulvî anneler olarak yetiştirecek tedbirlerin alınması şarttır.